

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101002/B/2022/36122176493267972

Dôsledky COVID 19 pandémieí na migráciu v Európe

Bakalárska práca

2022

Nikola Kubištová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Dôsledky COVID 19 pandémieí na migráciu v Európe

Bakalárska práca

Študijný program: Ekológia a právo
Študijný odbor: EKONÓMIA A MANAŽMENT
PRÁVO
Školiace pracovisko: Kat. Ekonomickej teórie
NHF
Vedúci bakalárskej práce: Ing. Karol Trnovský, PhD.

2022

Nikola Kubištová

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcemu bakalárskej práce Ing. Karolovi Trnovskému, za odborné vedenie, pripomienky a cenné rady pri spracovaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

KUBIŠTOVÁ, Nikola: *Dôsledky COVID 19 pandémie na migráciu v Európe*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra ekonomickej teórie. – Ing. Karol Trnovský, PhD.: Nikola Kubištová. – Bratislava: NHF, 2022, 51 s.

Hlavným cieľom našej bakalárskej práce je zistiť či pandémia skomplikovala proces migrácie do Európy. Bakalárska práca ďalej pozostáva z piatich čiastkových cieľov, na ktoré sa snažíme odpovedať v praktickej časti práce. Pomocou čiastkových cieľov odpovedáme na otázky či sa znížil prílev migrantov počas pandemických rokov, či mali pandemické opatrenia dopad na migráciu, či bola znížená migrácia počas pandémie dobrovoľná alebo nedobrovoľná, či zasiahli opatrenia aj študentov a či môžu dopady pandémie zmierniť a zjednodušiť migráciu v dôsledku konfliktu na Ukrajine.

Práca pozostáva z teoretickej a praktickej časti. V prvej kapitole sme sa venovali všeobecnému vymedzeniu pojmu migrácia, aké faktory na ňu vplývajú a základné rozdelenia, za účelom zlepšiť všeobecný prehľad čitateľa o problematike migrácie. Druhá kapitola našej práce je zameraná na charakteristiku súčasného riešenia problematiky migrácie. V tretej kapitole sme špecifikovali cieľ práce a metodológiu práce. Posledná kapitola našej práce pozostávala z praktickej časti, ktorú sme rozdelili do dvoch samostatných častí. V prvej kapitole praktickej časti sme sa venovali komparatívnej analýze vplyvu pandemických opatrení vo vybraných štátoch EÚ. Druhá kapitola praktickej časti obsahuje dotazník, ktorý predstavuje doplnok a obohatenie bakalárskej práce o všeobecnú mienku slovenského občana na migráciu a jej vplyv na obsadenie pracovných miest Slovenskej republiky.

Kľúčové slová:

Migrácia, migračná politika, pracovná migrácia, pandémia COVID-19

ABSTRACT

KUBIŠTOVÁ, Nikola: *Implications of COVID 19 pandemics on migration in Europe*. – The Economic University in Bratislava. The Faculty of National Economy; Department of Economic Theory. – Ing. Karol Trnovský, PhD.: Nikola Kubištová. – Bratislava: NHF, 2022, 51 s.

The main objective of our bachelor thesis is to examine whether a pandemic has complicated the process of migration to Europe. The bachelor thesis further consists of five partial goals, which we try to answer in the practical part of the work. Using partial goals, we answer questions about whether the influx of migrants decreased during pandemic years, whether pandemic measures had an impact on migration, whether reduced migration during a pandemic was voluntary or involuntary, whether measures also affected students and whether pandemic effects can mitigate and simplify migration in Ukraine.

The work consists of theoretical and practical part. In the first chapter, we focused on the general definition of the term migration, what factors affect it and the basic divisions, in order to improve the general overview and knowledge of the reader about the topic of migration. The second chapter of our work is focused on the characteristics of the current solution to the issue of migration. In the third chapter described the goal of the work and the methodology of the work. The last chapter of our work consisted of a practical part, which is divided into two separate parts. In the main chapter of the practical part, we focused on a comparative analysis of the impact of anti-pandemic measures in selected EU countries. The second chapter of the practical part includes a questionnaire, which is a supplements the bachelor's thesis with the general opinion of the Slovak citizen on migration and its impact on the jobs policy in the Slovak Republic

Keywords:

Migration, Migration policy, Labor migration, pandemic – COVID-19

Obsah

ABSTRAKT.....	15
ABSTRACT	7
Úvod	10
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ MIGRÁCIE.....	11
1.1 Charakteristika a definícia migrácie	13
1.2 Príčiny a dôsledky migrácie	14
1.3 Push a pull faktory.....	16
1.4 Členenie (druhy) migrácie.....	18
1.5 Pojem cudzinec, migrant, utečenec	19
2 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY.....	21
2.1 Migračná politika v Európe	21
2.1.1 Princípy a ciele migračnej politiky	21
2.1.2 Legálna a nelegálna migrácia.....	23
2.1.3 Integrácia migrantov	25
2.2 Migrácia v Slovenskej republike	26
2.2.2 Začleňovanie migrantov do spoločnosti	26
2.2.3 Pracovné príležitosti pre migrantov	28
2.2.4 Medzinárodná organizácia pre migráciu	29
2.2.5 Nedostatok pracovných síl v rizikových odvetviach	30
3 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	32
4 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA	33
4.1 Dopady pandémie na migráciu vo vybraných krajinách.....	33
4.1.1 Porovnanie prílevu migrantov pred a po pandémii.....	33
4.1.2 Pandemické opatrenia ovplyvňujúce migráciu.....	34
4.1.3 Nútená a dobrovoľná migrácia v EÚ	35
4.1.4 Pandemické opatrenia a dopad na zahraničných študentov.....	36
4.1.5 Predpokladaný vývoj migrácie v rokoch po ústupe pandémie	37
4.2 Očakávané dopady vojnového konfliktu na migráciu do SR.....	39
4.2.1 Výsledky dotazníka	39

Záver.....	47
Zoznam použitej literatúry	49

Úvod

Migrácia v Slovenskej republike v rámci problematiky pracovnej migrácie sa vyskytuje v ľudskej spoločnosti od samotnej existencie ľudstva a podľa nášho názoru jej nie je venovaná dostatočná pozornosť. Preto cieľom našej bakalárskej práce bolo predovšetkým poukázať na hlavnú podstatu migrácie. Bakalárska práca pozostáva z teoretickej a praktickej časti. Teoretická časť sa skladá z niekoľkých podkapitol.

V prvej podkapitole sa snažíme vymedziť pojem migrácia a spomenúť niekoľko jej odborných definícií, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v literatúre, ktorú sme pri písaní práce použili. Snažili sme sa uviesť najčastejšie príčiny a formy, ktoré súvisia s pojmom migrácia a zároveň sme vykreslili aj faktory, ktoré priamo ovplyvňujú migráciu.

Druhá podkapitola sa zameriava na migračnú politiku na Slovensku a v zahraničí. Zamerali sme sa na objasnenie cieľov migračnej politiky s predpokladaným vývojom v rokoch 2020-2025. Do tejto problematiky sme zahrnuli aj objasnenie rozdielu medzi legálnou a nelegálnou migráciou. Snažili sme sa vyzdvihnúť dôležitý proces integrácie migrantov do spoločnosti.

V tretej podkapitole sme sa venovali pracovnej migrácii, ktorá je zahrnutá aj vo výskumnej časti našej práce. Špecifikovali sme začleňovací proces migrantov do spoločnosti a zároveň pracovné príležitosti, ktoré majú na Slovensku. Vyzdvihli sme aj organizáciu pre migrantov IOM, ktorá tvorí významnú úlohu pre pomoc migrantom. Rozobrali sme dôležitý problém rizikových pracovných odvetví, ktorý vedia vyriešiť práve migranti.

V praktickej časti sa budeme snažiť zistiť, či rizikové pracovné odvetvia na Slovensku doplnia práve migranti a aká je ich ochota pracovať.

Na záver by sme chceli dodať, že je dôležité vedieť o danej problematike komunikovať a predovšetkým hlavne vedieť pomôcť. Preto je veľmi dôležité, aby sme na Slovensku rozšírili prevenciu, osvetu a naučili sa pomenovať tento celosvetový problém pojmom „Migrácia“.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ MIGRÁCIE

„Tá istá krajina, to isté mesto, tá istá ulica, nie je taká istá pre výletníka a pre človeka, ktorý sa v nej plánuje či náhodou, dobrovoľne či nechtiac ocitne na dlhšiu dobu.“¹

Pochádza z latinského slova „MIGRATIO“, ktoré znamená cestovanie, premiestnenie, alebo sťahovanie. Je odvodená od slov „MIGRARE“, MIGRO“. Migrácia je fenomén, ktorý sa spája s celosvetovým rozvojom. Je to téma, ktorá nadobúda v posledných rokoch vyšší význam a stáva sa závažným problémom, ktorý by mal hlavne zaujímať každého jednotlivca v spoločnosti.²

Migrácia je globálny fenomén, ktorý je úzko spojený s celým radom iných globalizačných procesov. Pod názvom migrácia nerozumieme návštevy krátkodobého charakteru alebo každodenného dochádzania. Každodenné dochádzanie do zahraničia a vracanie sa do krajiny, každý deň kvôli práci migrácia nie je, ale má ku nej blízko. Migrácia je vymedzená hlavne ako krátkodobý pohyb obyvateľstva za prácou, z trvalého miesta pobytu do iného miesta.³

Štáty majú právo kontrolovať pohyb osôb cez svoje hranice a určovať, kto môže alebo kto nemôže vstúpiť na ich územie, pracovať a zdržiavať sa na ich území. A však toto právo je obmedzené viacerými ustanoveniami medzinárodného práva, najmä humanitárnymi a ľudskoprávnymi záväzkami.⁴

¹ ALYASRY, Hamid a kol. Migrácia ako emócia: Multikultúrna zbierka esejí, aj o „nás“. Prvé vydanie. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2009. s. 5.

² GRMANOVÁ, Eva-KOSTKOVÁ, Júlia-ŠKROVÁNKOVÁ, Katarína. Demografické zmeny a ich vplyv na trh práce. Trenčín: Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2018. s. 70

³ GRMANOVÁ, Eva-KOSTKOVÁ, Júlia-ŠKROVÁNKOVÁ, Katarína. Demografické zmeny a ich vplyv na trh práce. Trenčín: Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2018. s. 71

⁴ BOLEČEKOVÁ, Martina. Bezpečnostné aspekty medzinárodnej migrácie: implikácie pre Slovenskú republiku. Banská Bystrica: Belanium. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici, 2019. s. 7

Medzi faktory, ktoré hlavne prispeli a neustále prispievajú k zvyšovaniu objemu migrácie môžeme predovšetkým zaradiť pokles nákladov na dopravu, pretrvávajúce rozdiely v ekonomickej úrovni štátov, zjednodušenie cestovania, uvoľnenie emigračných reštrikcií v ďalších štátoch ako napríklad v Číne, politiky štátov nútiacich k migrácií a nárast počtu sietí prevádzачov ako aj násilie a konflikty generujúce utečencov napríklad v Subsaharskej Afrike.⁵

„Migrácia je skutočnosť, takisto ako starnúca európska populácia, dopyt po kvalifikovanej pracovnej sile, súťaž o „najlepšie mozgy“ a odchod mladých a šikovných ľudí z krajiny do zahraničia. Migrácia úzko súvisí s procesom integrácie, ktorý v mnohom rámcuje štát svojimi politikami, zvlášť integračnou politikou, ale i deklarovanými postojmi predstaviteľov štátnych inštitúcií, ktoré sú voči imigrácií nastavené apriórne negatívne a možno ich považovať za populisticky vykalkulované.“⁶

Migrácia je proces, keď celé skupiny ľudí alebo jednotlivci opúšťajú svoje miesto, kde sa narodili a snažia sa hľadať iné lepšie miesto pre život. Človek môže migrovať v rámci jednej krajiny z miesta na vidiek alebo opačne z jednej časti krajiny do druhej. Odjakživa bolo celkom prirodzené, že ľudia často menili miesto svojho pobytu s cieľom nájsť si krajšie a lepšie podmienky pre ich život. Migráciu obyvateľstva ovplyvnilo to, ako dnes vyzerajú rôzne kultúry a štáty, bez toho aby sa ľudia presúvali z jedného miesta na druhé a vzájomne ovplyvňovali svoj spôsob života.⁷

⁵ BOLEČEKOVÁ, Martina. Bezpečnostné aspekty medzinárodnej migrácie: implikácie pre Slovenskú republiku. Banská Bystrica: Belanium. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici, 2019. s. 7

⁶ HLINČÍKOVÁ, Miroslava-MESEŽNIKOV, Grigorij. Otvorená krajina alebo nedobytná pevnosť? Slovensko, migranti a utečenci. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2016. Praha: Heinrich-Böll-Stiftung, 2016. s. 9

⁷ KRIGLEROVÁ GALLOVÁ, Elena- VYLITOVÁ-Romana. Migranti. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2007. 217 s. 169. Dostupné na: https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2010-07/doc1_15062_534280747.pdf

1.1 Charakteristika a definícia migrácie

Problematikou migrácie sa zaoberá veľa vedných disciplín ako napríklad demografia, geografia, sociológia, psychológia a ekonómia, v ktorých môžeme pozorovať isté rozdiely v definícií pojmu migrácia. Sociológovia analyzujú predovšetkým migračné motívy a dopady migrácie na sociálnu klímu, ekonómovia sa hlavne zaujímajú o procesy migrácie v spojení s pracovným procesom. Geografi sa sústreďujú na vzdialenosť a smer migrácie, zaujíma ich hlavne prirodzený pohyb obyvateľstva a ich veková štruktúra. V rámci migrácie sa psychológovia zameriavajú na rozhodovanie jednotlivca o migrácii v adaptačnom procese v ich mieste prisťahovania. Teoretické vymedzenie migrácie, ktoré siaha až do konca 19. storočia, kedy v roku 1885 geograf a kartograf Ernst Georg Ravenstein vydal dielo „The Laws of Migration“. Zostavil sedem zákonitostí ľudskej mobility, kde migráciu vysvetlil ako proces, v ktorom sa skupiny obyvateľov pohybujú v rámci určitých politických a ekonomických podmienok.⁸

Ernst Georg Ravenstein uvádza zákonitosti ľudskej mobility, ktoré sú nasledovné:

- migranti smerujú hlavne do veľkých priemyselných centier;
- migrujú skôr ženy ako muži;
- migranti prekonávajú len krátku vzdialenosť;
- sklony k mobilite má skôr vidiecke obyvateľstvo ako mestské;
- každá veľká migračná vlna vyvoláva kompenzujúcu protivlnu;
- absorpčný proces smeruje z malých miest do veľkých;
- disperzný proces vykazuje podobné vlastnosti ako absorpčný proces.⁹

⁸ GRMANOVÁ, Eva-KOSTKOVÁ, Júlia-ŠKROVÁNKOVÁ, Katarína. Demografické zmeny a ich vplyv na trh práce. Trenčín: Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2018. s. 70/71

⁹ GRMANOVÁ, Eva-KOSTKOVÁ, Júlia-ŠKROVÁNKOVÁ, Katarína. Demografické zmeny a ich vplyv na trh práce. Trenčín: Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2018. s. 71

Vo väčšine krajín je migrácia podmienená dostatočným množstvom finančných zdrojov na pobyt, dobrým zdravotným stavom žiadateľa či jeho bezúhonnou minulosťou a inými predpokladmi, ako ich upravuje imigračné a cudzinecké právo konkrétnej krajiny.¹⁰

1.2 Príčiny a dôsledky migrácie

Príčiny nútenej migrácie utečencov, ako vyplýva z definície spočívajú v bezprostrednom ohrození života v ich rodnej krajine, aj v prípade dobrovoľnej migrácie. Ide však o kombináciu prvkov voľby a donútenia. Dôvody migrácie bývajú často rozmanité a niektoré sa vzťahujú ku krajine zdrojovej, krajine prijímacej a niektoré sú samostatnou a výsostnou záležitosťou ich rodín a jednotlivcov. Dôvody migrácie sa delia na **štrukturálne** (vonkajšie), **osobné** (vnútorné).

Vonkajšie motívy migrácie sú spoločným znakom viacerých ľudí žijúcich na tom istom území a zároveň vyjadrujú celkové usporiadanie určitého štátu ako napríklad politickú situáciu v krajine, politický režim, celkový blahobyt danej spoločnosti, vymáhateľnosť práva, uplatnenie na trhu práce, úroveň zdravotníctva ako aj prístup k zdravotnej starostlivosti, úroveň školstva, stav životného prostredia. Významné úlohy v rozhodovaní o migrácii zohrávajú práve vnútorné dôvody, ktoré často súvisia s povahou jednotlivého človeka a jeho osobnou históriou.¹¹

Ak by ľudia boli spokojní tam, kde sa narodili a žijú, nikdy by nemigrovali. Človek sa často cíti dobre medzi svojimi blízkymi teda tam, kde sa cíti ako doma a kde vyrastal. Veľa ľudí je natoľko spätých zo svojim miestom narodenia, že ani jeho nepriaznivé životné podmienky nie sú dostatočným dôvodom na to aby odišli. V súčasnosti migruje veľké množstvo ľudí čo uľahčuje internet, moderné technológie a dopravné prostriedky. Toto všetko umožňuje ľuďom odchádzať zo svojej krajiny bez toho, aby stratili kontakt so svojimi priateľmi, známymi a hlavne so svojou rodinou. Oproti minulosti sa týmto mení aj charakter migrácie. Kedysi, keď jednotlivci alebo skupiny opustili svoju krajinu bolo len veľmi málo

¹⁰ Človek v ohrození, no. (elektronický zdroj). Bratislava, 2020, dostupné online na: <https://clovekvohrozeni.sk/migracia-for-dummies-alebo-vsetko-co-by-ste-mali-o-nej-vediet/>

¹¹ Človek v ohrození, no. (elektronický zdroj). Bratislava, 2020, dostupné online na: <https://clovekvohrozeni.sk/migracia-for-dummies-alebo-vsetko-co-by-ste-mali-o-nej-vediet/>

pravdepodobné, že sa do nej ešte niekedy vrátia, pretože sa im často pretrhli všetky pôvodné vzťahy a museli začať všetko odznova. Preto v súčasnosti ľudia oveľa častejšie odchádzajú do zahraničia iba na určitú dobu a po nejakom časovom úseku sa vracajú naspäť domov. Túto skupinu často nazývame tzv. „dočasný migranti“. Ďalšiu skupinu tvoria ľudia, ktorí zo svojej krajiny a to z rôznych dôvodov odchádzajú navždy, aby našli svoj nový vysnívaný domov inde.¹²

Ďalším častým dôvodom migrácie predovšetkým mladých ľudí je snaha získať kvalitnejšie a uplatniteľnejšie vzdelanie. To, že sa svet globalizuje znamená, že ľudia sa už nemôžu spoliehať len na znalosti a skúsenosti z krajiny, v ktorej vyrastal, pretože mnohí zamestnávateľia vyžadujú aby zamestnanci ovládali viaceré cudzie jazyky a poznali aj situácie v iných krajinách ako je tá v ktorej žijú. To aby ľudia boli úspešní a obstáli vo zvyšujúcej sa konkurencii na trhu práce ich často vedie a motivuje k tomu, aby odchádzali za svojim vzdelaním do zahraničia. Rovnako ako možnosti pre pracovnú migráciu sa zlepšujú aj možnosti na vzdelávanie, pretože vzdelávací systém v mnohých krajinách sa tak stal otvorenejším pre študentov z iných krajín a štátov.

Dôvody na odchod za vzdelaním do zahraničia:

- pre mladých ľudí môže byť štúdium v zahraničí dobrým prostriedkom na získavanie nových skúseností;
- nadväzovanie nových priateľstiev;
- nadväzovanie kontaktov v zahraničí;
- získavajú mnohé jazykové zručnosti;
- chcú žiť v inej krajine a uvedomujú si dôležitosť vzdelania do lepšieho zapojenia sa do života;

¹² KRIGLEROVÁ GALLOVÁ, Elena- VYLITOVÁ-Romana. Migranti. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2007. 217 s. 173. Dostupné na: https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2010-07/doc1_15062_534280747.pdf

- znalosť jazyka spojená s dosiahnutým kvalitným vzdelaním im dáva lepšie možnosti pre uplatnenie na pracovnom trhu a to im dáva výhodu oproti iným migrantom, ktorý prichádzajú do hostiteľskej krajiny bez vzdelania.¹³

1.3 Push a pull faktory

V súvislosti s hlavnými príčinami migrácie sa hovorí o tzv. „pull“ (ťahat') a „push“ (tlačiť) faktoroch. „Push“ faktory migrácie zahŕňajú hlavne okolnosti, ktoré jednotlivca z krajiny jeho pobytu vytlačujú, môže ísť o nízku životnú úroveň, politickú nestabilitu v danej krajine pobytu. „Pull“ faktory sú naopak okolnosti, ktoré jednotlivca ťahajú do zvolenej cieľovej krajiny, môže sa jednať napríklad o kvalitný vzdelávací systém, bezpečnosť, lepšie ekonomické príležitosti, kultúrnu príbuznosť, znalosť jazyka či blízku osobu v danej krajine.¹⁴ Nasledujúci obrázok 1 prehľadne znázorňuje tieto faktory.

¹³ KRIGLEROVÁ GALLOVÁ, Elena- VYLITOVÁ-Romana. Migranti. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2007. 217 s. 181. Dostupné na: https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2010-07/docl_15062_534280747.pdf

¹⁴ Človek v ohrození, no. (elektronický zdroj). Bratislava, 2020, dostupné online na: <https://clovekvoohrozeni.sk/migracia-for-dummies-alebo-vsetko-co-by-ste-mali-o-nej-vediet/>

Push – faktory	Pull – faktory
Vojnový konflikt	Stabilná politická situácia v krajine
Nezamestnanosť	Pracovné príležitosti
Nedostatok služieb pre verejnosť	Dostatok služieb pre verejnosť
Nedostatočná istota a bezpečnosť	Bezpečnejšia sociálna situácia
Vysoká kriminalita	Nízka kriminalita
Kolaps poľnohospodárstva, sucho, povodne, prírodné katastrofy	Dostatok ornej a plodnej pôdy, dostatok potravín, stabilná klíma
Chudoba, hladomor	Dobrá a stabilná ekonomická situácia v krajine

Tabuľka 1 Push a pull faktory migrácie

Zdroj: vlastná tvorba

Z geografického hľadiska sú faktory push-pull, ktoré odvádzajú ľudí z miesta a priťahujú ľudí na nové miesto, ktoré je často kombináciou týchto push-pull faktorov určujúcich migráciu alebo prisťahovalectvo jednotlivých populácií z jednej krajiny do druhej. Push - faktory sú veľmi často silné a vyžadujú, aby určitá skupina ľudí alebo osoba odišla z jednej krajiny do druhej, alebo pri najmenšom poskytla tejto osobe alebo ľuďom príležitosť chcieť sa pohybovať buď kvôli finančnej bezpečnosti alebo hrozbe násilia. Tlmiace faktory sú na druhej strane prospešnými prvkami novej krajiny, ktorá nabáda ľudí prisťahovalectvu tam, aby si hľadali a mali lepší a krajší život.

Ľubovoľný počet škodlivých faktorov možno považovať za faktory push, ktoré v podstate prinútiť ľudí alebo obyvateľov z danej krajiny si nájsť útočisko v inej, vhodnejšej krajine. Tieto podmienky, často vedú ľudí k tomu, aby opustili svoje domovy a môžu zahŕňať:

- nedostatočnú životnú úroveň;
- náboženské;
- politické prenasledovanie;
- nedostatok práce;
- pôdy;
- šikanovanie;

- nedostatočnú životnú úroveň;
- znečistenie;
- prírodné katastrofy.

Počet obyvateľov s postavením utečencov patrí najviac postihnutým tlakovými faktormi v regióne alebo danej krajine. Spôsobené to zvyčajne býva tým, že tieto populácie čelia a vedú genocídami podobným podmienkam vo svojej krajine pôvodu zvyčajne kvôli populáciám alebo autoritatívnym vládám, ktoré sú proti etnickým alebo náboženským skupinám.¹⁵

1.4 Členenie (druhy) migrácie

Klasifikácia migrácie závisí vo všeobecnosti od troch faktorov, a to motivácie, vzdialenosti a času. Motivácia a vzdialenosť spolu súvisia. Migráciu možno rozdeliť na dva typy na základe migrácie na veľké vzdialenosti a na krátke vzdialenosti. Migráciu možno klasifikovať aj ako vnútornú alebo medzinárodnú. **Vnútorná migrácia** je migrácia zodpovedajúca akémukoľvek pohybu smerom k zmene miesta pobytu s dočasným alebo trvalým motívom v rámci geografického alebo administratívneho ohraničenia. Vnútorná migrácia zahŕňa vnútroštátnu alebo vnútro okresnú migráciu, ako aj medzištátnu a medziokresnú migráciu, pričom medzištátna/medziokresná migrácia znamená migráciu osôb cez štátnu alebo okresnú hranicu. Na druhej strane vnútroštátna a vnútro okresná migrácia prebieha v rámci štátu, resp. okresu. Migrácia indických žien po sobáši do manželovho miesta pobytu je dobrým príkladom vnútornej migrácie bez prekračovania medzinárodných hraníc.¹⁶

K **medzinárodnej migrácii** dochádza, keď pohyb osôb zahŕňa prekračovanie štátnych hraníc. Pod tento typ migrácie možno zaradiť pohyb mladých ľudí z Indie do USA, krajín Európy, ako aj krajín Perzského zálivu pri hľadaní zamestnania. Pojmy imigrácia a emigrácia označujú pohyb na určité územie alebo z neho a používajú sa iba v súvislosti s medzinárodnou migráciou. Z pohľadu migranta je imigrácia (prist'ahovalectvo) akt návštevy

¹⁵ ROSENBERG, Matt. factory push-pull: Eferit, 2022, dostupné na: <https://sk.eferit.com/factory-push-pull/>

¹⁶ WEINAR, Agnieszka a kol. The Routledge handbook of the politics of migration in Europe. New York: Routledge, 2019, s. 22.

štátu, ktorého štátnu príslušnosť nezískal, migrant tiež nemá v úmysle sa tam usadiť. Do tejto kategórie patria turisti a študenti, ktorí idú do iných krajín na relatívne krátky čas. Emigrácia znamená opustenie krajiny alebo regiónu, aby sa usadili v inej.¹⁷

V štúdiách migrácie sa najčastejšie uvádzajú pracovné cykly v poľnohospodárstve – alebo **sezónna migrácia**, teda sťahovanie na krátky čas s dobytkom a rodinou. Kočovné obyvateľstvo ako „Gujjars“ a „Bakarwaals“ sa sťahuje so svojimi kozami a ovcami z údolí do vyšších miest v horách. Sezónnu migráciu možno tiež kategorizovať ako krátkodobú migráciu. Pri tomto type migrácie sa osoba sťahuje do inej krajiny, ako je krajina jej obvyklého pobytu, na obdobie najmenej troch mesiacov, ale menej ako rok (12 mesiacov), s výnimkou prípadov, keď sa presun do tejto krajiny uskutočňuje za účelom rekreácie, dovolenky, návštevy priateľov alebo príbuzných, podnikania, liečenia alebo náboženskej púte. **Dlhodobá migrácia** podľa Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj je pohyb osoby alebo skupiny osôb do inej krajiny, než je krajina jej obvyklého pobytu, na obdobie minimálne rok (12 mesiacov), aby sa cieľová krajina skutočne stala jeho novou krajinou obvyklého pobytu.¹⁸

Sekvenčná migrácia je forma migrácie, pri ktorej sa rozhodnutie migranta vôbec neberie do úvahy. Väčšina detí z migrujúcich rodín môže byť považovaná za najlepší príklad, keď nemajú žiadne slovo pri rozhodovaní svojich starších. Ďalším príkladom je manželka, ktorá sprevádza manžela.¹⁹

1.5 Pojem cudzinec, migrant, utečenec

*„Nosným pojmom predkladanej problematiky je pojem migrácia a migrant. Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu je **migráciou** označovaný pohyb osôb alebo skupín*

¹⁷ KORKUT, Umut a kol. The discourses and politics of migration in Europe. London: Palgrave MacMillan, 2013, s. 56.

¹⁸ WEINAR, Agnieszka a kol. The Routledge handbook of the politics of migration in Europe. New York: Routledge, 2019, s. 23.

¹⁹ Ibid., s. 24.

osôb – **migrantov** v geografickom alebo sociálnom priestore, spojený s trvalou zmenou miesta pohybu. “²⁰

Za migrantov sa v najvšeobecnejšom slova zmysle označuje osoba, ktorá prekračuje priestorové hranice rôzneho typu – regionálne, lokálne, štátne na rozlične dlhú dobu. Veľa rôznych definícií pojem migrant zužuje na osoby, ktoré sa nachádzajú na území iného štátu a to na dlhšiu dobu, minimálne na 3 mesiace, 6 mesiacov, alebo aj na rok.²¹

Spoločenskovedné disciplíny, ktoré skúmajú asimilačné a akulturačné procesy hovoria o migrantoch aj v súvislosti s osobami s tzv. „migrantským“ pôvodom, čiže aj občanmi hostiteľského štátu, ktorý boli potomkami cudzincov alebo v minulosti boli cudzincami.²²

*„Slovenský právny poriadok nepoužíva pojem **migrant**, narába s termínom **cudzinec**. Podľa zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov je cudzincom každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky.“²³*

Migrant je osoba, ktorá z akýchkoľvek dôvodov trvalo alebo dočasne zmenila miesto svojho trvalého alebo respektíve zvyčajného pobytu buď z jednej krajiny do druhej (zahraničná, medzinárodná migrácia), alebo z jednej časti krajiny do inej tzv. (vnútroštátna migrácia).

Utečenec je cudzinec, ktorý uteká z vlastnej krajiny, pretože je v nej prenasledovaný. V našom slovenskom právnom poriadku bol pojem utečenec nahradený pojmom azylant.²⁴

²⁰ LETAVAJOVÁ, Silvia. Reflexia cudzincov, migrantov a utečencov v slovenskej spoločnosti. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2020. s. 10

²¹ LETAVAJOVÁ, Silvia. Reflexia cudzincov, migrantov a utečencov v slovenskej spoločnosti. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2020. s. 10

²² LETAVAJOVÁ, Silvia. Reflexia cudzincov, migrantov a utečencov v slovenskej spoločnosti. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2020. s. 10

²³ LETAVAJOVÁ, Silvia. Reflexia cudzincov, migrantov a utečencov v slovenskej spoločnosti. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2020. s. 10

²⁴ BAKOŠOVÁ, Andrea. Pracovná migrácia z tretích krajín a jej vplyv na trh práce v SR 1.: Operačný program ľudské zdroje, 2019. s. 26, dostupné na: https://www.ia.gov.sk/data/files/np_PKSD/Analzy/Stat/Pracovna_migracia_z_tretich_krajin_a_jej_vplyv_na_trh_prace_v_SR_I._NP_PKSD.pdf

2 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

2.1 Migračná politika v Európe

2.1.1 Princípy a ciele migračnej politiky

Od prijatia Amsterdamskej zmluvy v roku 1997 má Európska únia súbežnú právomoc v oblasti migrácie a azylu. Právne je právomoc zakotvená v článku 79 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý v odseku 1 znie: *„Únia vypracuje spoločnú prísťahovaleckú politiku zameranú na zabezpečenie účinného riadenia migračných tokov vo všetkých fázach, spravodlivého zaobchádzania so štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sa legálne zdržiavajú v členských štátoch, prevenciu proti nelegálnemu prísťahovalectvu a obchodovaniu s ľuďmi a posilnené opatrenia na boj proti nim.“*²⁵

Napriek záverom prijatým počas zasadnutia Rady v Tampere v roku 1999, na ktorom sa dohodlo vytvorenie komplexného rámca prísťahovaleckej politiky, návrh Európskej komisie na legálnu migráciu z roku 2001 nebol prijatý. Potom európske inštitúcie prijali sektorové právne predpisy. V rokoch 2003 až 2016 bolo prijatých celkovo sedem smerníc. Prijatie týchto smerníc prinieslo čiastočnú harmonizáciu vnútroštátnych systémov pre legálnu migráciu a ochranu základných práv štátnych príslušníkov tretích krajín v súlade so závermi Rady z Tampere. Nárast migrácie, ktorý zaznamenala EÚ v rokoch 2015 – 2016, zmenil kontext, v ktorom EÚ koná, pokiaľ ide o legálnu migráciu.²⁶

Tzv. „Fitness Check“ vykonaný Komisiou v roku 2019 bol zameraný na posúdenie rámca politiky EÚ v oblasti legálnej migrácie a jeho relevantnosť pre potreby v tomto kontexte a identifikoval mnohé obmedzenia. Jedným kritickým problémom, ktorý bol zdôraznený, bola fragmentácia právneho rámca, ktorá spôsobila medzery a prekážky pre niekoľko kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín (napr. podnikatelia, samostatne zárobkovo činné osoby, nesezónni pracovníci s nízkou a strednou kvalifikáciou). Okrem

²⁵ Zmluva o fungovaní Európskej únie.

²⁶ YILDIZ, Ayselin. The European Union's Immigration Policy. London: Palgrave MacMillan, 2016, s. 23.

toho kontrola vhodnosti zistila, že komplexné opatrenie na úrovni EÚ by mohlo mať niekoľko výhod, medzi ktoré patria:

- zjednodušenie administratívnych postupov;
- väčšia právna istota a predvídateľnosť pre zainteresované strany;
- harmonizácia podmienok, postupov a práv;
- zlepšenie uznávania práv a zlepšenie mobility štátnych príslušníkov tretích krajín v rámci EÚ.

V tom istom roku bola zverejnená štúdia vyžiadaná Výborom pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci s názvom „Náklady na neeurópsku činnosť v oblasti legálnej migrácie“. Rovnako ako Fitness check, aj štúdia Cost of Non-Europe identifikovala niekoľko dôležitých štrukturálnych nedostatkov v migračnej politike EÚ. Zdôraznila medzery a prekážky vyplývajúce zo súčasného právneho rámca a identifikovala potenciálne politické riešenia na ich odstránenie.²⁷

Nedávno, v septembri 2020, Komisia predstavila svoj Nový pakt o migrácii a azyle, ktorý pozostáva z piatich legislatívnych návrhov a niekoľkých nelegislatívnych opatrení. Legislatívne návrhy boli:

- nariadenie o riadení azylu a migrácie;
- nariadenie o skríningu;
- nariadenie o kríze a vyššej moci;
- zmena a doplnenie nariadenia o systéme Eurodac;
- novela azylového konania.

Medzi ciele novo navrhovaného paktu Komisia označuje vytvorenie komplexného riadenia na úrovni EÚ s cieľom lepšieho riadenia a implementácie azylu a migračnej politiky, rozvoj udržateľných právnych ciest pre tých, ktorí potrebujú ochranu a prilákanie talentov do EÚ a vykonávanie účinných integračných politík. Okrem toho sa v oznámení o novom pakte uvádza, že v systéme legálnej migrácie EÚ existuje množstvo základných

²⁷ EPRS. Legal migration and policy law. Brussels: Európsky parlament, 2021, s. 2.

nedostatkov (ako je fragmentácia, obmedzené pokrytie pravidiel EÚ, nezrovnalosti medzi rôznymi smernicami a zložité postupy), ktoré by sa dali riešiť opatreniami od lepšieho presadzovania až po nové právne predpisy. Komisia najskôr zabezpečí, aby sa súčasný rámec vykonával v plnej miere a zintenzívnením spolupráce a dialógu s členskými štátmi.²⁸

Vypuknutie ochorenia COVID-19 ďalej zmenilo kontext legálnej migrácie. Na jednej strane obmedzenia pohybu uložené národnými vládami na potlačenie vírusu do značnej miery ovplyvnili počet štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa dostali do Európy v roku 2020; na druhej strane zvýšený dopyt po niektorých špecifických povolaniach ďalej odhalil štrukturálny dopyt po štátnych príslušníkoch tretích krajín na európskom trhu práce. Napokon, v dôsledku všetkých vyššie uvedených skutočností Komisia vo svojom pracovnom programe na rok 2021 uviedla, že vypracuje návrh niekoľkých opatrení týkajúcich sa legálnej migrácie. Takéto navrhované opatrenia by zahŕňali balík „talent a zručnosti“ a ako jeho súčasť revíziu smernice o dlhodobom pobyte a revíziu smernice o jednotnom povolení.²⁹

2.1.2 Legálna a nelegálna migrácia

Migračné toky zahŕňajú ekonomických migrantov, ako aj tých, ktorí majú nárok na azylovú ochranu alebo iné formy medzinárodnej ochrany. Tí prví unikajú z chudoby a najčastejšie sa sťahujú do inej krajiny, aby tam zostali. Tí druhí chcú zostať v cieľovej krajine obmedzený čas vzhľadom na to, že sú nútení opustiť svoju domovskú krajinu z dôvodu vnútornej situácie alebo medzinárodného konfliktu, ktorý je pravdepodobne dočasný. Tretie krajiny zahrnuté do Európskej susedskej politiky („ENP“), a najmä južní susedia, sú hlavným zdrojom legálnej a nelegálnej migrácie smerom k EÚ. Na jednej strane migračné toky prichádzajúce z krajín severnej Afriky zahŕňajú ľudí, ktorí potrebujú určitú formu medzinárodnej ochrany, ako aj ekonomických migrantov; obe sa snažia nelegálne vstúpiť do EÚ cez stredomorské krajiny EÚ alebo cez Turecko. Na druhej strane osoby

²⁸ EPRS. Legal migration and policy law. Brussels: Európsky parlament, 2021, s. 2.

²⁹ Ibid., s. 3.

prichádzajúce z krajín ESP, akými sú Ukrajina a Maroko, sú významným zdrojom legálnej migrácie.³⁰

Od roku 2003 zákonodarca Únie prijal sériu smerníc v oblasti legálnej migrácie štátnych príslušníkov tretích krajín. Na štátnych príslušníkov tretích krajín sa okrem toho vzťahuje a chráni ich smernica o rasovej rovnosti 2000/43/ES prijatá v dôsledku bodu 19 záverov z Tampere a iných nástrojov práva Únie, ako napr. smernice sociálnej politiky. Charta základných práv EÚ priznáva väčšinu základných práv „každému“ bez ohľadu na štátnu príslušnosť alebo štatút prisťahovalca. Napokon, smernica o sankciách voči zamestnávateľom 2009/52/ES chráni pracovníkov z tretích krajín bez dokladov.³¹

V súčasnosti je v EÚ v platnosti sedem smerníc o legálnej migrácii. Patrí medzi ne smernica o zlúčení rodiny 2003/86/ES, smernica o dlhodobom pobyte 2003/109/ES a smernica o študentoch a výskumných pracovníkoch 2016/801. Okrem toho štyri smernice riešia prijímanie a práva pracovníkov: smernica o modrej karte 2009/50/ES o vysokokvalifikovaných pracovníkoch, smernica o jednotnom povolení 2011/98/EÚ, smernica o sezónnych pracovníkoch 2014/36/EÚ a smernica o vnútropodnikovom transfere 2014/66/EÚ. Spolu sa týchto sedem smerníc týka troch hlavných kategórií prisťahovalcov, ktorí prichádzajú do EÚ na iné účely ako na účely azylu: zlúčenie rodiny, štúdium a zamestnanie. Hlavné kategórie, ktoré ešte nie sú zahrnuté, sú pracovníci, ktorí nemajú vysokú kvalifikáciu a prichádzajú na (dočasné) zamestnanie na viac ako deväť mesiacov, a samostatne zárobkovo činní štátni príslušníci tretích krajín a investori.

Skoré smernice o legálnej migrácii z rokov 2003 a 2004 sú stále v platnosti, s výnimkou dvoch veľkých zmien. Najprv v roku 2011 osobná pôsobnosť smernice o dlhodobom pobyte sa rozšírila na utečencov a osoby požívajúce doplnkovú ochranu. Po druhé, smernica o výskumných pracovníkoch z roku 2003 a smernica o študentoch z roku 2004 boli v roku 2016 zlúčené, čím sa vytvoril väčší priestor pre mobilitu v rámci EÚ a právo študentov hľadať si zamestnanie v členskom štáte ukončenia štúdia. Veľmi medializovaný návrh Komisie z roku 2016 na prepracovanie smernice o modrej karte z roku 2009 bol neúspešný pre nezhody medzi členskými štátmi, najmä pokiaľ ide o ich schopnosť

³⁰ POLI, Sara – CINELLI, Claudia. Mobility and legal migration in the context of the European neighbourhood policy: what role for the European union? In: Revista de Derecho Comunitario Europea, 2017, no. 58, s. 981.

³¹ IOM. Laws for legal migration in the 27 EU member states. Ženeva: IOM, 2009, s. 55.

zachovať si národné systémy prijímania vysokokvalifikovaných pracovníkov súbežne so systémom európskej modrej karty.³²

Tri najnovšie smernice o legálnej migrácii prijaté v roku 2014 (t. j. smernica o vnútropodnikovom transfere a smernica o sezónnej práci) a smernica o študentoch a výskumných pracovníkoch z roku 2016 sú oveľa dlhšie a zložitejšie ako smernice o migrácii prijaté v rokoch 2003/2004. V skutočnosti je najnovšia smernica takmer päťkrát dlhšia ako smernica o zlúčení rodiny. Táto zložitost' je spôsobená, po prvé, rastúcou potrebou nájsť kompromisy medzi protichodnými cieľmi alebo záujmami členských štátov. Okrem toho to súvisí aj so zdržanlivosťou členských štátov voči udeľovaniu nových právomocí inštitúciám EÚ v tejto oblasti, aby sa zachoval priestor pre vnútroštátne politiky. Tieto dôvody tiež vysvetľujú, prečo sa o niekoľko rokov neskôr upustilo od myšlienky právne záväzného Kódexu prisťahovalectva EÚ, ktorý predložila Komisia v roku 2010. Vyžiadalo by si to veľmi dlhé a zložité rokovania a pravdepodobne aj presun viacerých kompetencií z členských štátov na EÚ. V súčasnej politickej situácii by takéto rokovania pravdepodobne viedli k obmedzeniu práv migrantov.³³

2.1.3 Integrácia migrantov

Práca EÚ v oblasti integrácie a začlenenia sa opiera o spoločný súbor zásad a hodnôt, ktorými by sa mala riadiť aj práca členských štátov pri navrhovaní, implementácii alebo revízii svojich stratégií. Platí to pre celý rad politík EÚ v oblasti začleňovania, ako je stanovené v Európskom pilieri sociálnych práv.

Inklúzia pre všetkých znamená zabezpečiť, aby všetky politiky boli dostupné a fungovali pre každého, vrátane migrantov a občanov EÚ s migračným pozadím. Znamená to prispôsobenie a transformáciu bežných politík potrebám rôznorodej spoločnosti, pričom treba brať do úvahy špecifické výzvy a potreby rôznych skupín. Opatrenia na pomoc migrantom pri integrácii nemusia a nemali by byť na úkor opatrení v prospech iných zraniteľných alebo znevýhodnených skupín alebo menšín. Naopak, prispievajú k tomu, aby boli politiky celkovo inkluzívnejšie.

³² GROENENDIJK, Kees. Legal migration. Brussels: European Policy Centre, 2021, s. 5.

³³ Ibid., s. 6.

Akčný plán na roky 2021 až 2027 podporuje integrovaný prístup k začleňovaniu migrantov a jeho cieľom je vytvoriť úzku súčinnosť s existujúcimi a nadchádzajúcimi stratégiami EÚ na podporu rovnosti a sociálnej súdržnosti, aby sa zabezpečilo, že každý bude plne začlenený a začlenený do európskych spoločností. Bude sa vykonávať najmä v úzkej súčinnosti s nadchádzajúcim akčným plánom na implementáciu Európskeho piliera sociálnych práv a akčného plánu EÚ proti rasizmu.

2.2 Migrácia v Slovenskej republike

2.2.2 Začleňovanie migrantov do spoločnosti

Akultúrácia poukazuje na proces sociokultúrnej a psychologickkej adaptácie na spôsob života v novej kultúre.

Podľa doposiaľ často používanej definície je akultúrácia „tým javom, ktorý je výsledkom toho, keď skupiny jedincov majúcich rozdielnu kultúru prichádzajú do nepretržitého kontaktu, s následnými zmenami pôvodných kultúrnych vzorcov u jednej alebo oboch skupín (...) mala by byť odlišovaná od kultúrnej zmeny, ktorá je len jedným aspektom a asimilácie, ktorá je občas fázou akultúrácie.“ Průcha definuje akultúráciu ako „sociálny proces, v ktorom dochádza ku kultúrnym zmenám trvalým stykom dvoch alebo viacerých kultúr. Akultúrácia zahŕňa ako preberanie určitých prvkov z inej kultúry, tak ich odmietanie, vylučovanie alebo ich pretváranie.“

Druhá definícia na rozdiel od prvej zahŕňa veľa ďalších charakteristických zmien, ku ktorým pri interkultúrnym kontakte dochádza; teda možnosti v rozpätí od odmietania prvkov druhej kultúry až po úplné podľahnutie a prijatie dominantnej kultúry. Zmeny sa týkajú rôznych domén, ktoré zahŕňajú hodnoty, správanie, postoje, ale aj kultúrnu identitu. Definície poukazujú na vzájomné pôsobenie rôznych kultúrnych skupín. Vo výskume akultúrácie sa väčšia pozornosť venuje imigrantom, samozrejme aj spoločnosti, ktoré imigrantov prijímajú sa v posledných desaťročiach masívne transformovali. A z toho

dôvodu niektoré práce smerujú skôr na proces vzájomnej zmeny skupín, ktoré sú v kontakte.³⁴

Migranti po presťahovaní do novej krajiny môžu zaznamenať rôzne fyzické alebo psychické nepohodlie. Toto nepohodlie môže byť vyvolané reakciou jedinca vyplývajúceho z toho, že jeho pohľad na spôsob správania a život nemusí byť v novej kultúre primeranými alebo rovnako efektívnymi ako v jeho pôvodnej krajine.³⁵

Akulturačný stres bol Berryom ako termín predstavený alternatívou k termínu kultúrny šok. K. Oberg pojem kultúrny šok definoval ako anxiету, ktorá vyplývala zo straty všetkých známych symbolov a znakov spoločenského styku. Týmito kľúčmi a znakmi mal na mysli všetko vďaka čomu sa dokážeme pohybovať v každodenných situáciách, aj keď si to nie sme zvyčajne vedomí: výrazy tváre, slová, normy alebo zvyky, ktoré sme získali počas života ako súčasť kultúry.³⁶

Adaptácia migrantov čiže interkultúrne prispôsobenie sa je v súčasnom svete pre hostiteľské krajiny veľmi významná. V mnohých aspektoch života migranta akulturácia zahŕňa rôzne zmeny akými sú napríklad prijatie noriem, zvykov, hodnôt a používanie jazyka prijímajúcej spoločnosti. Pri skúmaní akulturácie sa vytvorilo veľa nástrojov, ktoré hodnotia postoje a správanie, zahŕňajú preferenciu alebo používanie jazyka, komunikačné štýly, každodenné návyky, kultúrnu identifikáciu, hodnoty, kultúrne tradície, hrdosť a akceptáciu, identifikáciu ale aj diskrimináciu a vnímané predsudky. V uplynulých rokoch bolo zrealizovaných veľa štúdií sociokultúrnej a psychologickkej adaptácie migrantov po príchode do novej krajiny overujúce rôzne typy faktorov, ako sú rozdielnosť kultúrnych praktík a hodnôt.³⁷

³⁴ JELEŇOVÁ, Iveta. Interkultúrne interakcie a migrácia: vybrané aspekty problematiky. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. s. 30

³⁵ JELEŇOVÁ, Iveta. Interkultúrne interakcie a migrácia: vybrané aspekty problematiky. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. s. 30

³⁶ JELEŇOVÁ, Iveta. Interkultúrne interakcie a migrácia: vybrané aspekty problematiky. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. s. 31

³⁷ JELEŇOVÁ, Iveta. Interkultúrne interakcie a migrácia: vybrané aspekty problematiky. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. s. 34

Adaptáciu migrantov na novú kultúru často ovplyvňuje vek migrantov. K demografickým faktorom ako možným zdrojom variácie v akulturácii patria aj socioekonomický status, dĺžka pobytu v hostiteľskej krajine a rod. Migranti s vyšším socioekonomickým statusom preferujú asimiláciu a integráciu častejšie a separáciu menej často než tí jedinci s nižším socioekonomickým statusom, pričom dosahujú lepšiu sociokultúrnu adaptáciu, sú zručnejší a vzdelanejší v používaní jazyka v hostiteľskej krajine a veľmi často sa snažia nadväzovať kontakt s jednotlivými členmi majoritnej spoločnosti.³⁸

2.2.3 Pracovné príležitosti pre migrantov

Z pohľadu integrácie migrantov z tretích krajín do spoločnosti je veľmi dôležité zapojenie sa do trhu práce a druhou stránkou je postavenie a pôsobenie na trhu práce. Vo všeobecnosti výskum ukazuje, že pre migrantov platia rovnaké rodové súvislosti, rozdiely ako pre participáciu na trhu práce vo všeobecnosti.³⁹

Pracovné uplatnenie migrantov výrazne zužujú jazykové deficity a neovládanie slovenského jazyka u migrantov výrazne posilňuje ochotu akceptovať pracovné možnosti pod dosiahnutou kvalifikáciou. Predovšetkým sa to týka pracovných možností, miest, ktoré vyžadujú ovládanie slovenského jazyka písmom. Niektorí migranti môžu mať problémy s uplatnením na trhu práce aj napriek znalosti viacerých cudzích jazykov. Hlavným špecifickým problémom migrantov je prerušenie pracovnej kariéry v domovskej krajine a začať v cudzom, novom prostredí.⁴⁰

Ak máte záujem pracovať na Slovensku a nie ste zároveň občanom Európskej Únie, musíte dodržať rôzne podmienky v závislosti od typu vášho pobytu na Slovensku a práce, ktorú by ste chceli vykonávať. Štátny príslušník tretej krajiny sa môže na Slovensku zamestnať ak spĺňa tieto podmienky:

³⁸ JELEŇOVÁ, Iveta. Interkultúrne interakcie a migrácia: vybrané aspekty problematiky. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. s. 35

³⁹ FILADELFIOVÁ, Jarmila-SEKULOVÁ, Martina. Migrantky medzi nami: rodinné a rodové aspekty integrácie. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009. s. 56

⁴⁰ FILADELFIOVÁ, Jarmila-SEKULOVÁ, Martina. Migrantky medzi nami: rodinné a rodové aspekty integrácie. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009. s. 57

- ♦ má pridelený prechodný pobyt na účel práce, zamestnania na základe potvrdenia obsadenia voľného pracovného miesta, hovoríme o tzv. jednotnom povolení na prácu a zamestnanie;
- ♦ cudzinec je držiteľom modrej karty Európskej Únie;
- ♦ má pridelené povolenie na zamestnanie a má pridelený prechodný pobyt na účel práce;
- ♦ musí spĺňať podmienky, podľa ktorých nepotrebuje na prácu potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta.

Ak potrebuje povolenie na zamestnanie, a potvrdenie o obsadenosti voľného pracovného miesta, ak je držiteľom modrej karty EÚ môže prácu ako zamestnanie vykonávať len v rámci pracovného pomeru a to na pracovnú zmluvu. V iných prípadoch sa môže zamestnať aj na základe dohody o vykonávaní práce.⁴¹

2.2.4 Medzinárodná organizácia pre migráciu

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) je významná medzivládna organizácia v oblasti migrácie, ktorá poskytuje poradenstvo, pomoc a služby vládam aj migrantom. Bola založená v roku 1951 s hlavným cieľom pomáhať presídleným osobám, migrantom, utečencom v Európe. IOM sa v septembri 2016 stala súčasťou systému Organizácie Spojených národov (OSN) a v súčasnosti má 174 členských štátov a 8 štátov so štatútom pozorovateľa. Činnosť a poslanie organizácie vychádza z daného princípu, že organizovaná a humánna migrácia prináša prospech migrantom aj spoločnosti.

IOM v spolupráci s migrantmi, štátnymi inštitúciami, vládami, mimovládnyimi a medzivládnymi partnermi a občianskou spoločnosťou vo všetkých oblastiach sveta podporujú dialóg, vyvíjajú úsilie na riešenie migračných otázok, spolupracujú v oblasti migrácie a podporujú vlády v pochopení komplexnosti modernej migrácie. Od roku 1996 má IOM zastúpenie na Slovensku, keď bola podpísaná dohoda medzi Medzinárodnou organizáciou pre migráciu a vládou Slovenskej republiky. Migračné informačné centrum

⁴¹(elektronický zdroj) dostupné na: <https://www.mic.iom.sk/sk/praca/zamestnavanie-cudzincov-na-slovensku.html>

IOM sa prevádzkuje od roku 2006, poskytuje pracovné poradenstvo, sociálne a právne poradenstvo migrantom s hlavným cieľom podporiť ich integráciu na trhu práce a do spoločnosti. Národným kontaktným bodom Európske migračné siete na Slovensku je od roku 2009. IOM na Slovensku vyvíja rôzne aktivity a to najmä v oblasti prevencie obchodovania s ľuďmi, v oblasti asistovaných dobrovoľných návratov migrantov do krajiny pôvodu a integrácie migrantov do spoločnosti. Vyvíja aj rôzne typy aktivít ako je napríklad výskum, rôzne informačné kampane, poskytovanie služieb migrantom, vzdelávanie a budovanie kapacít kľúčových aktérov.⁴²

2.2.5 Nedostatok pracovných síl v rizikových odvetviach

„V zmysle § 12, písm. ai), zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti o zmene a doplnení niektorých zákonov, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny zverejňuje zoznam zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily za uplynulý kalendárny štvrtrok v okresoch, v ktorých priemerná miera evidovanej nezamestnanosti bola nižšia ako 5%“.

Zoznam zamestnaní s nedostatkom pracovných síl slúži hlavne na administratívne a zrýchlené konanie pri zamestnávaní štátnych príslušníkov tretích krajín.

Zoznam nedostatočných pracovných profesií Bratislava I-V:

- murár, železiar v stavebníctve, tesár, betonár, lešenár, podlahár, sanitár; odborný pracovník pre riadenie rizík v poisťovníctve;
- odborný pracovník pre predaj poisťných produktov a služieb, IT konzultant, špecialista klientskej podpory a prevádzky IKT, projektový špecialista, špecialista vývoja systémov, aplikačný programátor;
- riadiaci pracovník, manažér v oblasti výskumu a vývoja v telekomunikáciách a informačných technológiách, špecialista údržby a správy energetických zariadení, špecialista inovácie telekomunikačných procesov, riadiaci pracovník, manažér riešení informačných technológií, projektový špecialista, aplikačný programátor, IT konzultant;

⁴²(elektronický zdroj) dostupné na: <https://iom.sk/sk/iom/o-iom.html>

- špecialista o starostlivosť o zákazníkov, vývojár, analytik softvéru a aplikácií, obkladač, kašírnik, štukatér, omietkár, izolatér, obkladač, maliar, tapetár, zvärač kovov, montér suchých stavieb, montér kanalizácií, plynomerov a vodovodov, potrubár; elektromontér a opravár elektrického vedenia, operátor zariadenia na výrobu mliečnych výrobkov, montážny pracovník v strojárskej výrobe;
- prevádzkový zámočník, údržbár, operátor stroja na výrobu výrobkov z plastov, nastavovač a operátor drevoobrábacieho stroja;
- posunovač, rušnovodič, vodič autobusu, operátor stavebných strojov, pomocný pracovník na stavbe budov, operátor strojov pri výrobe aglomerovaných materiálov na báze dreva, posunovač, výhybkár, vodič ťažkého nákladného vozidla, kamiónu (vnútroštátna a medzinárodná doprava);
- pomocný pracovník v sklade, skladový manipulant, operátor vysoko zdvižného vozíka, operátor poľnohospodárskeho a lesníckeho pojazdného zariadenia, operátor zariadenia na balenie, etiketovanie, fľaškovanie, montážny pracovník v chemickej, plastikárskej, gumárenskej výroby; pekár, výrobca technickej a stavebnej keramiky, stavebný a prevádzkový elektrikár;
- lekár bez špecializácie, sestra bez špecializácie, sestra špecialistka v anestéziológii a intenzívnej starostlivosti, sestra špecialistka v intenzívnej ošetrovateľskej starostlivosti o dospelých; ambulantná sestra, praktická sestra, zdravotnícky asistent bez špecializácie, zubný lekár bez špecializácie.⁴³

⁴³ (elektronický zdroj) dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/zamestnavanie-cudzincov/zoznam-zamestnani-s-nedostatkom-pracovnej-sily.html?page_id=806803

3 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Hlavným cieľom bakalárskej práce je analyzovať či skomplikovala pandémia proces migrácie do Európy. Bakalárska práca sa ďalej sústreďí na charakteristiku vplyvu pandémie na Slovenskú republiku a vybrané krajiny EÚ. Pomocou čiastkových cieľov našej práce, sme sa snažili podrobne analyzovať vplyv pandémie na prílev migrantov, vplyv pandemických opatrení na migráciu, charakteristiku dobrovoľnej a nútenej migrácie (charakteristiku ich intenzity), vplyv pandémie na študentov a v poslednom rade vplyv vojnovnej situácie na Ukrajinu na migráciu ukrajinských občanov na územie Slovenskej republiky. Spomínanú reflexiu skúma praktická časť našej bakalárskej práce pomocou čiastkových cieľov, v znení:

1. Znížil sa prílev migrantov počas pandemických rokov?
2. Mali pandemické opatrenia dopad na migráciu?
3. Znížená migrácia počas pandémie bola dobrovoľná alebo nútená?
4. Zasiahli opatrenia aj študentov?
5. Môže dopady pandémie zmierniť, zjednodušenie migrácie v dôsledku konfliktu na Ukrajine?

Pri písaní bakalárskej práce sme použili rôzne metódy a to konkrétne sme sa zamerali na dostupnú odbornú literatúru, rôzne odborné články a publikácie ako aj rôzne internetové zdroje. Použili sme metódu parafrázovania, citácie a v praktickej časti našej práce sme použili metódu komparatívnej analýzy. Pomocou metódy komparatívnej analýzy, sme boli schopný porovnať vplyv pandémie COVID-19 vo vybraných štátoch EÚ.

Prvá časť našej bakalárskej práce je realizovaná na základe metódy komparácie údajov uvedených v opise vplyvu pandémie na vybrané členské štáty EÚ. Na základe tejto komparácie sme boli schopný dospieť porovnať vplyv pandémie na migráciu v daných krajinách EÚ. V praktickej časti pri písaní bakalárskej práce sme sa ďalej rozhodli pre realizáciu kvantitatívneho prieskumu. Informácie a údaje sme zbierali pomocou internetového dotazníka Google Forms, ktorý obsahoval 14 otázok. Respondenti mali možnosť podľa svojho vlastného uváženia označiť z viacerých možností jednu alternatívnu odpoveď.

4 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

4.1 Dopady pandémie na migráciu vo vybraných krajinách

4.1.1 Porovnanie prílevu migrantov pred a po pandémii

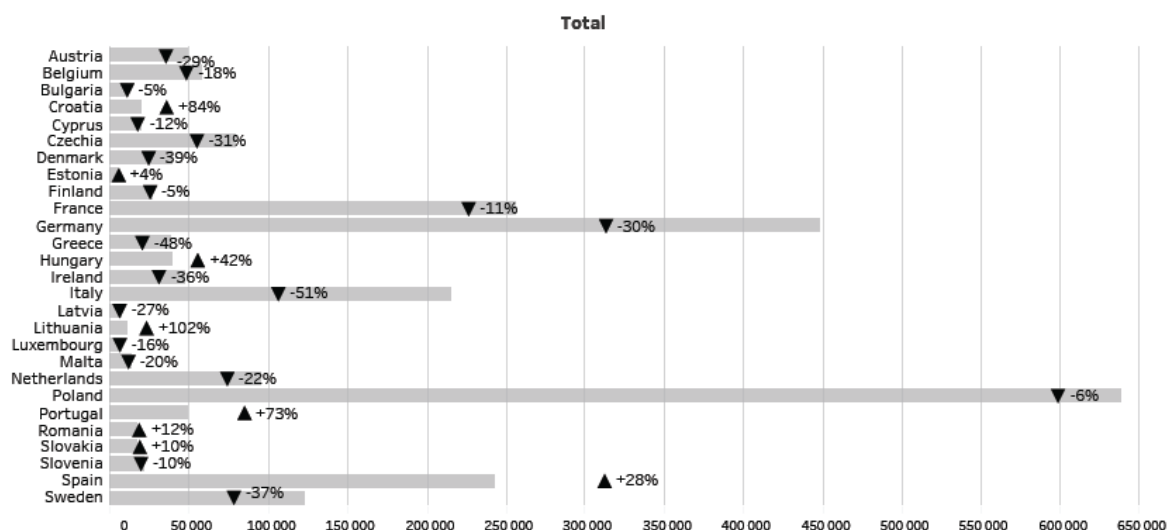
Pandémia COVID-19 mala veľké dôsledky pre medzinárodné migračné toky. Okrem cestovných obmedzení mali vlády v mnohých členských štátoch EÚ zníženú kapacitu na poskytovanie služieb, ako sú procesy podávania žiadostí o povolenia na pobyt a práce a ich získavania. Pandémia tiež znížila príležitosti pre migrujúcich pracovníkov tým, že ovplyvnila odvetvia, ktoré často zamestnávajú migrantov, ako je poľnohospodárstvo, služby a cestovný ruch. A v mnohých krajinách pôvodu mohli byť ľudia odradení od migrácie kvôli riziku nakazenia sa vírusom alebo sa rozhodli zostať doma pracovať alebo študovať na diaľku.

Migrácia do EÚ klesla v roku 2020 o 24 % v porovnaní s rokom 2019. Ide o významný posun oproti trendu z posledných rokov, ktorý zaznamenal konzistentný a relatívne malý medziročný nárast počtu ľudí, ktorí dostali povolenia prísť do EÚ. V roku 2020 bolo ľuďom migrujúcim do EÚ udelených 2,25 milióna povolení na pobyt. Išlo o najnižší ročný počet povolení za posledných päť rokov. Bola výrazne nižšia ako v roku 2019, kedy bolo udelených 2,96 milióna povolení.⁴⁴

Podrobný pohľad na jednotlivé členské štáty však odhaľuje komplexnejší obraz posunov a zmien. Hoci pandémia ovplyvnila migračné toky, nezastavila všetku migráciu ani nemala rovnaký vplyv na rôznych miestach. V devätnástich členských štátoch bol počet povolení udelených migrantom v roku 2020 nižší ako priemer za predchádzajúcich päť rokov. To naznačuje, že pandémia zvrátila prevládajúcu tendenciu migračných tokov. Ako demonštruje nasledujúci obrázok, v Nemecku bol počet celkových povolení o 30% nižší ako za predchádzajúcich päť rokov a v Taliansku bol nižší až o 51%. Na druhej strane, na Slovensku počet udelených povolení v roku 2020 bol vyšší ako priemer predchádzajúcich

⁴⁴ EURÓPSKA KOMISIA. Atlas of migration 2021. Luxembourg: Publications office of the European Union, s. 233.

päť rokov a zvýšil sa o 10%. To naznačuje, že pandémia nebola hlavným faktorom formujúcim migráciu alebo že vláda by mohla zmierniť vplyv pandémie na migračné toky.

Obrázok 2 Celkový počet povolení na pobyt udelených v EÚ

Zdroj: Európska komisia, 2021

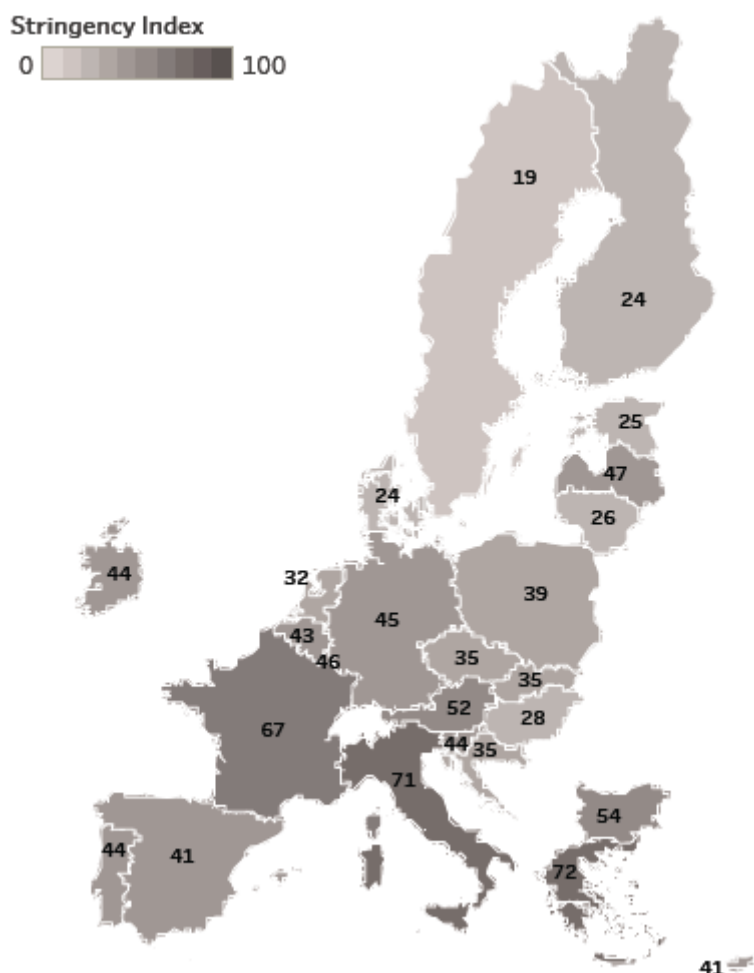
4.1.2 Pandemické opatrenia ovplyvňujúce migráciu

Po vypuknutí pandémie COVID-19 vlády na celom svete rýchlo prijali čoraz prísnejšie opatrenia, aby spomalili jej šírenie. Patrili medzi ne uzavretie verejnej dopravy, požiadavky na pobyt doma, limity pre osobnú prácu, znížený vnútorný pohyb a obmedzenia medzinárodného cestovania. Táto časť sleduje reakcie vlád na COVID-19 prostredníctvom indexu Oxford's Stringency Index. Index prísnosti zlučuje informácie o množstve ukazovateľov vládnej reakcie do jedného čísla, čo uľahčuje porovnanie medzi krajinami.

Keď sa pozrieme späť do roku 2020, videli sme, ako veľmi prísne opatrenia zaviedli krajiny na všetkých kontinentoch, vrátane Európy. V druhej polovici roka však rôzne krajiny prijali rôzne rozhodnutia o úrovni obmedzení a limitov, ktoré sa majú zachovať. Tieto trendy sú dôležité pre medzinárodnú migráciu, pretože majú vplyv na možnosti ľudí vstúpiť do krajín alebo ich opustiť, prípadne sa v rámci nich presťahovať, aby si našli a zamestnali sa. Rôznorodosť v prísnosti politických reakcií bola evidentná aj počas celého roka 2021 a v Európe boli začiatkom roka zavedené veľmi prísne opatrenia. O šesť mesiacov neskôr v

Európe došlo v priebehu roka k všeobecnému uvoľneniu opatrení, aj keď niektoré krajiny ako napr. Taliansko, zachovali alebo obnovili relatívne prísne opatrenia.

Ako demonštruje nasledujúci obrázok 3, Taliansko malo koncom októbra 2021 najprísnejšie protipandemické opatrenia. Nemecko a Slovensko patrili medzi krajiny s relatívne uvoľnenými opatreniami.

Obrázok 3 Index prísnosti vládnych opatrení v EÚ v októbri 2021

Zdroj: Webster et al., 2020

4.1.3 Nútená a dobrovoľná migrácia v EÚ

Cestovné obmedzenia a zákazy vydané v dôsledku pandémie COVID-19 ohrozili schopnosť EÚ presadzovať rozhodnutia o návrate. Európska komisia v apríli 2020 vydala

usmernenie o implementácii ustanovení EÚ vrátane smernice o návrate v rámci COVID-19, aby členské štáty EÚ riešili problémy implementácie dobrovoľných a nútených návratov počas pandémie. Okrem oblastí azylu a presídľovania načrtla konkrétne opatrenia, ktoré by členské štáty mohli prijať v oblasti návratu, aby v maximálnej možnej miere zabezpečili kontinuitu postupov a zároveň plne zabezpečili ochranu zdravia ľudí a základných práv. Usmernenie poskytlo aj praktické rady a identifikovalo nástroje pokrývajúce celý rozsah činností v rámci postupov návratu, od vydávania rozhodnutí o návrate až po vykonávanie dobrovoľného návratu alebo núteného odsunu. Väčšina členských štátov EÚ a Nórsko uviedli, že tieto usmernenia uvítali a dodržiavali.

Táto časť obsahuje krátky prehľad niektorých trendov, ktoré zaznamenali členské štáty EÚ, pokiaľ ide o počet nútených a dobrovoľných návratov. Kríza COVID-19 a súvisiace cestovné obmedzenia a zákazy obmedzili schopnosť členských štátov EÚ vykonávať rozhodnutia o nútenom návrate a viaceré uviedli, že zaznamenali pokles v počte nútených návratov realizovaných z mesiaca marec až apríl 2020. Počet nútených návratov sa do júla 2020 vrátil na úroveň pred pandémie COVID-19 (marec) len v troch členských štátoch (Cyprus, Česko, Poľsko) a vo Švajčiarsku, zatiaľ čo v iných zostal po júli 2020 počet nútených návratov výrazne pod touto referenčnou hodnotou.

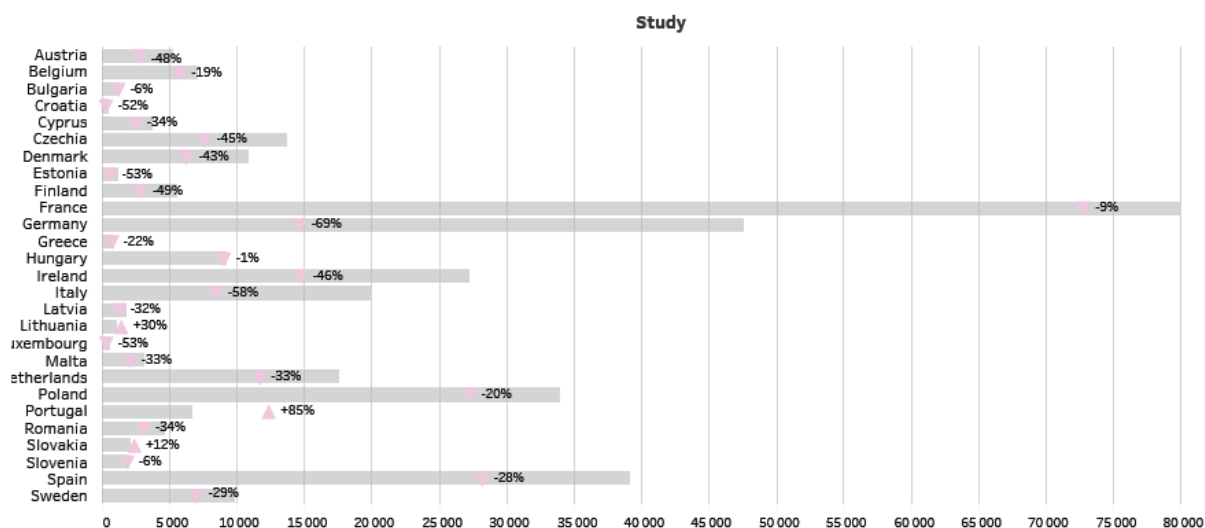
Slovensko bolo schopné vykonávať rozhodnutia o návrate pre štátnych príslušníkov tretích krajín z Ukrajiny. Nemecko dokázalo vykonávať nútené návraty štátnych príslušníkov tretích krajín do Tuniska, Pakistanu a na Ukrajinu. Zo všetkých krajín EÚ len Poľsko a Nemecko boli schopné vykonať nútené návraty vyžadujúce sprievod, ale len do susedných krajín. Dobrovoľná migrácia celkovo klesla. Napríklad Španielsko zaznamenalo pokles v počte dobrovoľných návratov vykonaných v marci spoločne s Cyprom, Luxemburskom a Poľskom. V Nemecku a Litve zostal počet dobrovoľných návratov celkovo oveľa nižší ako v predchádzajúcich rokoch.

4.1.4 Pandemické opatrenia a dopad na zahraničných študentov

Vypuknutie pandémie COVID-19 a zásadné opatrenia prijaté krajinami EÚ na zabránenie šírenia vírusu majú priamy aj nepriamy vplyv na zahraničných študentov prichádzajúcich do týchto krajín. Zatiaľ čo dlhodobé následky je ťažké predvídať, bezprostredné dopady sú už viditeľné, napríklad keď sa v mnohých prípadoch sťažilo alebo pozastavilo spracovanie nových žiadostí alebo obnovenie povolení na pobyt, čo má dôsledky

pre medzinárodných študentov, ktorí sú už prítomní v hostiteľskej krajine. Okrem toho, prudký pokles hospodárskej aktivity mal významný vplyv na mnohé sektory, pričom zahraniční študenti čelili strate zamestnania na čiastočný úväzok alebo zníženiu či strate príjmu, čo by mohlo mať vplyv na ich schopnosť pokračovať v štúdiu po ukončení štúdia alebo si nájsť prácu alebo začať podnikat'.

Slovensko oznámilo implementáciu politických opatrení, ktoré zahraničným študentom poskytnú alternatívy k osobnej registrácii alebo dochádzke. Nemecko a Taliansko nezmenili vôbec národné politiky týkajúce sa prijímania zahraničných študentov v dôsledku COVID-19. Čo sa týka počtu prichádzajúcich študentov, ako zobrazuje nasledujúci obrázok, v Nemecku v roku 2020 počet povolení udelených pre štúdium bol o 69% nižší ako za predchádzajúcich päť rokov. Na Slovensku naopak počet povolení vzrástol o 12% a v Taliansku klesol o 58%.

Obrázok 4 Počet študijných povolení udelených v EÚ

Zdroj: Európska komisia, 2021

4.1.5 Predpokladaný vývoj migrácie v rokoch po ústupe pandémie

Bez ohľadu na to, ako sa situácia vyvinie, pandémie COVID-19 zanechá jazvy, individuálne aj kolektívne, ekonomické a sociálne. Pandémia odhalila a prehĺbila základné zraniteľné miesta v spoločnostiach OECD a EÚ, a to aj medzi migrantmi, ktorí sú v prvej línii pracovníkov, ktorí prispievajú ku kontinuite služieb zdravotnej starostlivosti alebo

udržiavaní potravinového dodávateľského reťazca, pričom sú vystavení oveľa vyššiemu riziku nákazy COVID-19 a zároveň je pravdepodobnejšie, že migrujúci pracovníci sa budú koncentrovať v sektoroch, ktoré sú vystavené vyššiemu riziku nadbytočnosti.

Medzičasom sa upravilo množstvo procesov riadenia migrácie v dôsledku blokovania, zatvárania hraníc a hygienických opatrení. Cestovné obmedzenia boli zavedené v mnohých krajinách, pričom mnohé zostali v platnosti. Boli zavedené alternatívy pre osobné pohovory na spracovanie víz alebo žiadostí o azyl, pričom sa výrazne zvýšili ponuky jazykových školení, pričom príjemcovia boli v niektorých prípadoch vybavení príslušnými materiálmi. Mnohé krajiny tiež poskytovali migrantom ciele informácie o zdravotných a hygienických opatreniach spolu so zlepšeným prístupom k zdravotníckym systémom. Vo väčšine krajín umožnili opatrenia pomoci registrovaným migrantom a ich rodinám dočasne zostať, pričom pre všetky kategórie migrantov boli dostupné programy na udržanie zamestnania a iné ciele alebo všeobecné podporné opatrenia dostupné pre cudzincov a prístup k liečbe COVID-19.

Jedna otázka, ktorá vystane po pandémie, je účinok postupného zrušenia niektorých z týchto dočasných opatrení. Pandémia bude mať viacero významných dlhodobých dopadov na spoločnosť a ekonomiku, a teda aj na migráciu. Bude tiež pôsobiť ako akceleračný zmen. V európskych a iných krajinách OECD existuje vysoká pravdepodobnosť zvýšenia dlhodobej nezamestnanosti a zmeny potrieb zručností. Nerovnosti sa pravdepodobne prehĺbia s rastúcimi obmedzeniami verejných financií. Od spoločností a jednotlivcov sa očakávajú nové prístupy k cezhraničnej mobilite. A na strane integrácie môže sociálne distancovanie oslabiť sociálne siete, ktoré migrantom často chýbajú. Tieto ekonomické a spoločenské transformácie ovplyvnia medzinárodnú migráciu a migračné politiky sa musia na tieto zmeny pripraviť. Je zrejmé, že verejné orgány sa vo všeobecnosti celkom efektívne vyrovnali s neočakávanými výzvami, ktoré vyvolala pandémia v súvislosti s riadením migrácie. Mnohé inovácie boli testované, s určitým úspechom a poučením do budúcnosti. Tvorcovia migračnej politiky sa budú v najbližších rokoch pravdepodobne zameriavať najmä na dôležité zmeny a inovácie v oblasti digitalizácie riadenia migrácie.

4.2 Očakávané dopady vojnového konfliktu na migráciu do SR

4.2.1 Výsledky dotazníka

Prieskum bol realizovaný formou internetového dotazníka Google Forms. Bol zameraný na pracovnú migráciu. Ako jednotliví respondenti vnímajú migrantov na Slovensku, či v aktuálnej situácii COVID 19 v rámci pracovného trhu budú pre nás prospešný, alebo naopak budú predstavovať pre spoločnosť riziko a zhoršenie pracovných podmienok pre domáci trh. Na základe stanovených cieľov prieskumu sme si zostavili niekoľko hypotéz a to prostredníctvom internetového dotazníka, ktorý bol anonymný. Ciele sú základným predpokladom spracovania bakalárskej práce.

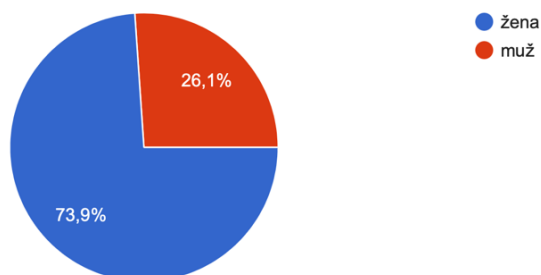
Hypotéza 1 Rizikové pracovné odvetvia na Slovensku je potrebné doplniť práve migrantmi, keďže nemáme dostatok domácich pracovných síl.

Hypotéza 2 Migranti majú ochotu pracovať v rizikových odvetviach.

Hypotéza 3 Aktuálny prílev migrantov z Ukrajiny pre nás predstavuje zhoršenie pracovných podmienok.

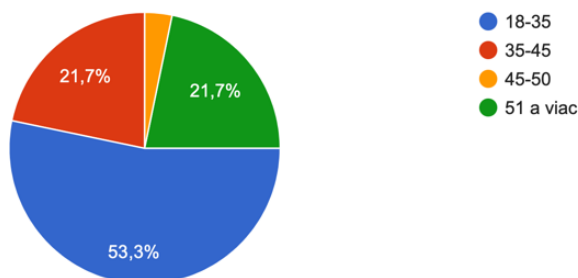
Ako prvé skúmané hľadisko sme zvolili vekovú skupinu získaných respondentov. Internetový dotazník vyplnilo celkovo 92 respondentov. Zo všetkých opýtaných dotazník vyplnilo 68 žien a 24 mužov. V grafickom zobrazení môžeme vidieť, že sa zúčastnilo prieskumu 73,9% žien a 26,1% mužov, z čoho vyplýva, že väčšiu účasť na prieskume mali ženy.

1. Pohlavie
92 odpovedí

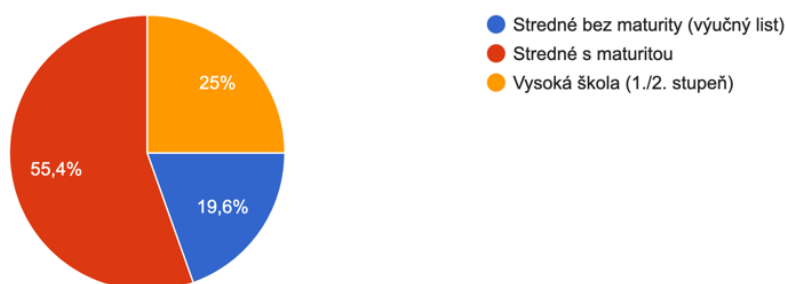
Z celkového množstva opýtaných 92 respondentov bolo 53,3% vo veku od 18 do 35 rokov, 21,7% vo veku od 35 do 45 rokov, 3,3% vo veku od 45-50 rokov, 21,7% vo veku od 51 a viac rokov. Z daného prieskumu nám vyplýva, že najviac respondentov bolo vo vekovej hranici 18-35 rokov a najmenšie zastúpenie vo vekovej hranici 45-50 rokov.

2. Vek
92 odpovedí

Z pohľadu dosiahnutého vzdelania sa do prieskumu zapojilo 92 respondentov. Najviac respondentov bolo s počtom 55,4% (51) s ukončeným vzdelaním formou maturity, 25% (23) s ukončením vysokoškolského vzdelania, 19,6% (18) s ukončeným vzdelaním bez maturity. Z daného prieskumu nám vyplýva, že najväčšie dosiahnuté vzdelanie majú respondenti formou maturitného vysvedčenia a najmenšie dosiahnuté vzdelanie formou vysokej školy.

3. Ukončené vzdelanie
92 odpovedí

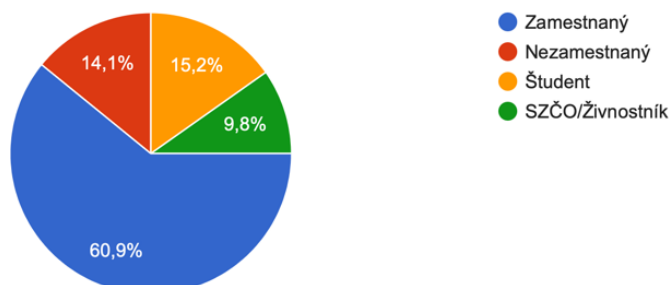

Na základe grafického zobrazenia sa nám ekonomický a sociálny status jednotlivých respondentov zobrazil nasledovne: 60,9% (56) respondentov bolo zamestnaných, 15,2% (14) respondentov boli študenti, 14,1% (13) respondentov bolo nezamestnaných a 9,8% (9) respondentov bolo považovaných za SZČO/živnostníkov. Z čoho nám vyplýva, že najviac

respondentov bolo zamestnaných a najmenej respondentov bolo považovaných za SZČO/živnostníkov.

4. Váš ekonomický a sociálny status

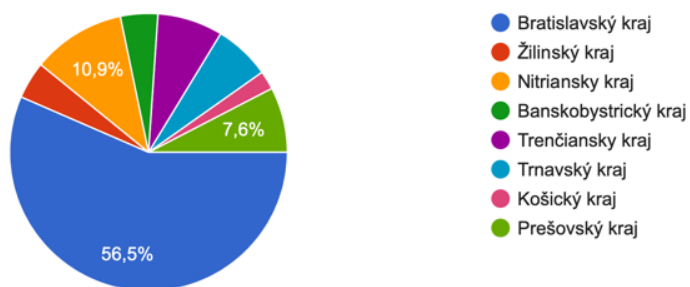
92 odpovedí

Na základe grafického zobrazenia sa nám potvrdilo, že najviac respondentov, ktorý sa zúčastnili dotazníka žije až 56,5% (52) V Bratislavskom kraji, 10,9% (10) v Nitrianskom kraji, 7,6% (7) v Trenčianskom kraji, 7,6% (7) v Prešovskom kraji, 6,5% (6) v Trnavskom kraji, 4,3% (4) v Žilinskom kraji, 4,3% (4) v Banskobystrickom kraji, 2,2% (2) v Košickom kraji. Z daného grafu vyplýva, že najviac respondentov žije v Bratislavskom kraji a najmenej v Košickom kraji.

5. Krajská príslušnosť

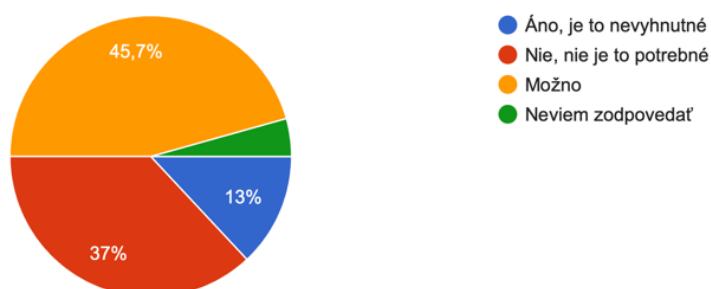
92 odpovedí

Z grafu nám vyplýva, že z pohľadu opýtaných respondentov sa 13% (12) z nich domnieva, že je nevyhnutné doplniť rizikové odvetvia práve migrantmi a 37% (34) z nich sa domnieva, že to nie je potrebné. Z uvedeného nám vyplýva, že väčšia skupina respondentov vníma toto doplnenie z negatívneho hľadiska.

6. Myslíte, že nedostatok pracovných síl v rizikových odvetviach môžu doplniť práve migranti?

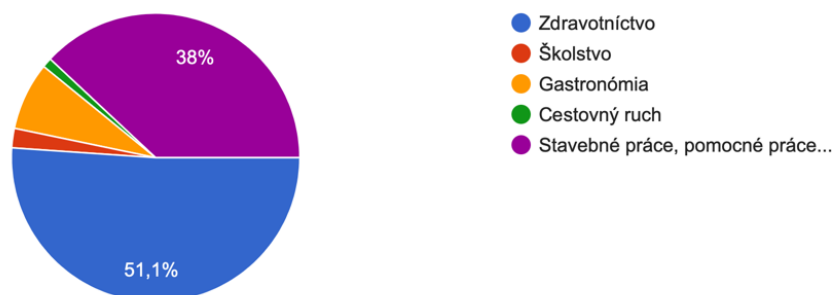
92 odpovedí

Na danú položenú otázku, ktoré z pracovných odvetví je najrizikovejšie reagovali respondenti nasledovným spôsobom: 51,1% (47) označilo zdravotníctvo a 38% (35) označilo za najrizikovejšie odvetvie v odbore stavebníctva a pomocných prác. Na základe tohto zistenia, môžeme uviesť prevažujúci počet odpovedí na strane stavebníctva a pomocných prác.

7. Podľa vášho názoru, ktoré z pracovných odvetví je najrizikovejšie?

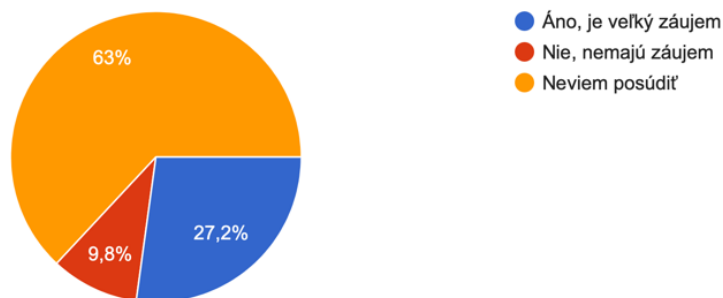
92 odpovedí

Z grafického znázornenia nám vyplýva že 63% (58) respondentov sa vyjadrilo, že nevedia posúdiť či je ochota pracovať v daných odvetviach, 27,2% (25) si myslí, že je veľký záujem pracovať zo strany migrantov a 9,8% (9) sa domnieva, že nemajú záujem pracovať v daných odvetviach. Môžeme usúdiť, že najviac respondentov nevie posúdiť danú problematiku a menšia skupina oslovených je presvedčená o nezáujme pracovať v daných odvetviach.

8. Je ochota migrantov pracovať v daných odvetviach?

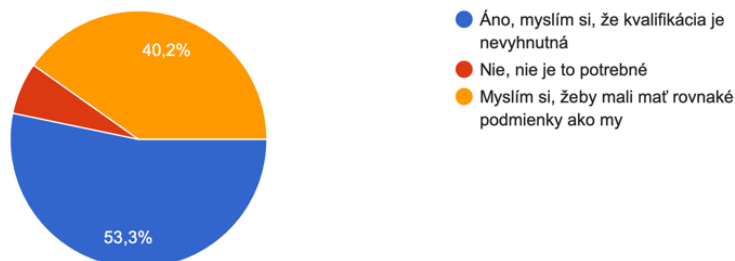
92 odpovedí

Cieľom nášho výskumu bolo taktiež zistiť či je potrebná kvalifikácia v daných odvetviach a prieskumom sme zistili, že 53,3% (49) opýtaných si myslí, že je kvalifikácia nevyhnutná, 40,2% (37) je zástancov rovnakých podmienok ako máme my a 6,5% (6) si myslí, že kvalifikácia nie je potrebná. Z daného prieskumu nám vyplýva, že najviac opýtaných sa vyjadrilo, že je kvalifikácia nevyhnutná podmienka na vykonávanie práce v daných odvetviach.

9. Je podľa vášho názoru potrebná kvalifikácia v daných odvetviach?

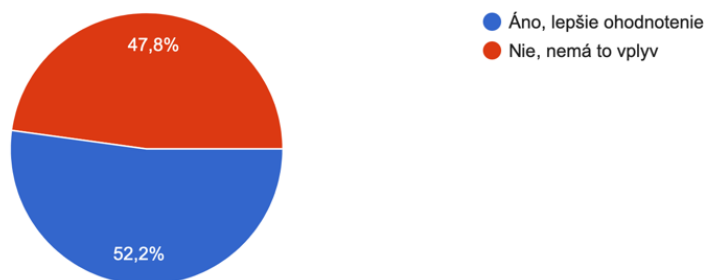
92 odpovedí

Taktiež nás v danom prieskume zaujímalo, či sa prejavuje nedostatok pracovných síl rastúcou mzdou a grafom sme zistili, že 52,2% (48) opýtaných si myslí, že sa prejavuje lepším ohodnotením a 47,8% (44) sa naopak domnieva, že to nemá vplyv na nedostatok pracovných síl.

10. Prejavuje sa nedostatok pracovných síl rastúcou mzdou?

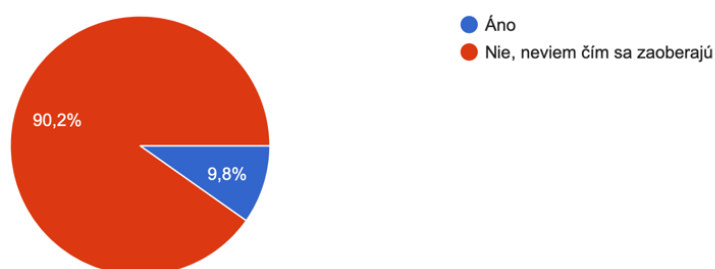
92 odpovedí

Zisťovali sme, či respondenti, ktorých sme oslovili majú vedomosť o tom, čo sa skrýva pod názvom organizácia IOM. Z uvedeného vyplýva, že 90,2% (83) respondentov nevie čím sa organizácia IOM zaoberá a 9,8% (9) ju poznajú.

11. Poznáte organizáciu pre pomoc migrantom IOM?

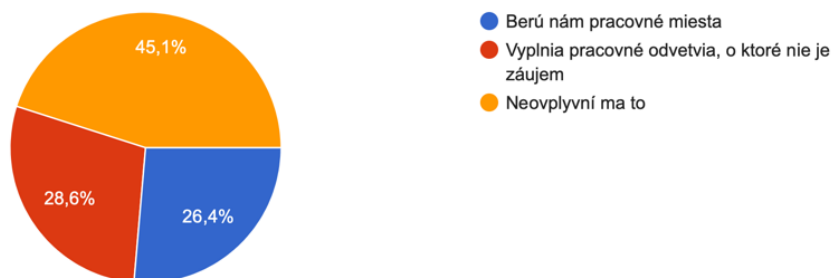
92 odpovedí

Na konkrétnu otázku, aký majú respondenti názor na prílev migrantov z Ukrajiny sme sa dozvedeli z grafického znázornenia, že 45,1% (41) opýtaných to nevplyvní, 28,6% (26) sa domnievajú, že migranti doplnia pracovné odvetvia, o ktoré nie je záujem a 26,4% (24) sú presvedčení, že nám iba berú pracovné miesta.

12. Aký máte názor na prírlev migrantov z Ukrajiny?

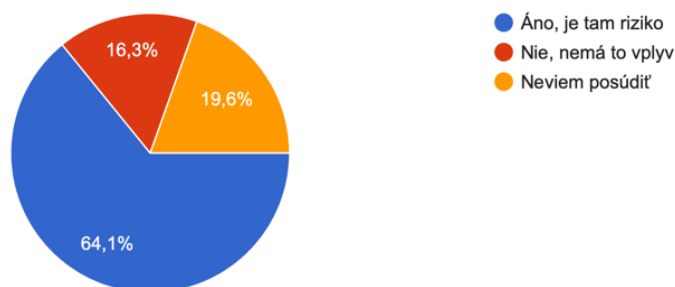
91 odpovedí

Z grafického znázornenia sa nám vyjadrilo, že 64,1% (59) respondentov považuje migrantov za riziko rozšírenia ochorenia Covid 19, 19,6% (18) respondentov nevie daný problém posúdiť, 16,3% (15) respondentov si myslí, že na rozšírenie ochorenia Covid 19 to nebude mať vplyv.

13. Hrozí riziko rozšírenia ochorenia Covid 19 príchodom väčšej skupiny migrantov?

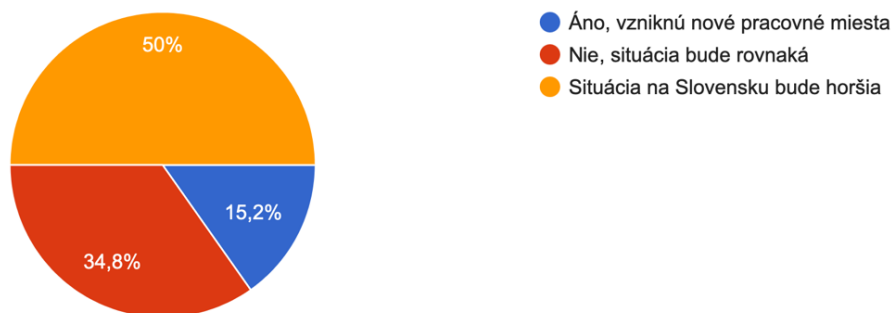
92 odpovedí

Na otázku, či bude mať následok príchodu rozšírenie pracovných príležitostí sme zistili nasledovné: 50% opýtaných predpokladá zhoršenie situácie na Slovensku, 34,8% sa domnieva, že situácia bude rovnaká a 15,2% opýtaných si myslí, že vzniknú ich príchodom nové pracovné miesta.

14. Bude mať následok ich príchodu rozšírenie pracovných príležitostí?

92 odpovedí

Z dotazníka vyplýva, že doplnenie rizikových pracovných odvetví migrantmi považujú respondenti za nepotrebné a bezpredmetné. V závere našej práce sme zistili, že vplyv pandémie a opatrení vplýval negatívne na vybrané štáty EÚ, s výnimkou Slovenskej republiky, v ktorej sa pracovná migrácia počas pandémie nečakane zvýšila.

Záver

Na základe našej analýzy sme zistili, že migrácia dlhodobý globálny problém, ktorý si vyžaduje neustálu pozornosť. Na základe nášho prieskumu môžeme jednoznačne odpovedať áno, na otázku, či skomplikovala pandémia COVID-19 proces migrácie do krajín EÚ? Striktné pravidlá mnohých krajín výrazne zamedzili vstup a pobyt zahraničným občanom a v spojitosti s tým značne ovplyvnili pracovnú migráciu v negatívnom slova zmysle. Znížil sa prílev migrantov počas pandemických rokov? Na základe našej práce, môžeme potvrdiť pravdivosť tejto úvahy. Z našej analýzy sme zistili, že pracovná migrácia sa počas pretrvávajúcej pandémie a jej opatrení znížila o 24% v porovnaní s rokom 2019 (normálnej situácie). Na druhej strane usudzujeme, že aj napriek pandemickej situácii patrila Slovenska republika k jedným z mála štátov, v ktorých sa percento pracovných migrantov značne navýšilo. V spojitosti s týmto zistením, dopĺňame náš prieskum o dotazník, ktorý poskytuje náhľad do mysle slovenského občana a opisuje názor na pracovnú migráciu v spojitosti s Vojnou na Ukrajine. Usudzujeme, že dotazník dopĺňa a nadväzuje na praktickú časť. Mali pandemické opatrenia dopad na migráciu? Na základe nášho prieskumu, sme dospeli k záveru, že pracovná migrácia v členských krajinách EÚ, bola a stále je ťažko zasiahnutá protipandemickými opatreniami, ktoré spôsobili kolaps sektoru služieb a zamedzili medzinárodnej migrácii. Ďalej sme dospeli k názoru, že Slovenská republika je štátom, ktorý bol a je v pozitívnom slova zmysle ovplyvnený pandemiou COVID-19, mierne protipandemické opatrenia a umožnenie pohybu „pendlerov“ v pohraničnej zóne viedli k nárastu pracovnej migrácie počas pandémie. Na základe nášho prieskumu sme dospeli k názoru, vojnová situácia na Ukrajine značne uľahčila imigráciu ukrajinských občanov na územie Slovenskej republiky, preto sme sa rozhodli zostaviť dotazník, v ktorom sme sa zamerali na názor slovenských občanov na spomínanú tematiku. Znížená migrácia počas pandémie bola dobrovoľná alebo nútená? Na základe nášho výskumu usudzujeme, že znížená pracovná migrácia počas doby pandémie bola v prevažnej väčšine nútená. Pandemické opatrenia viedli ku kolapsu cestovného ruchu, gastronómie a sektoru služieb vo všeobecnosti, čo predstavovalo hlavné pracovné príležitosti pre zahraničných pracovníkov, resp. migrantov. Tento fenomén je pozorovateľný aj na základe nárastu nútenej migrácie a poklesu dobrovoľnej migrácie. Na základe analýzy dát sme dospeli k záveru, že pracovná migrácia a pohyb obyvateľstva vo všeobecnosti značne poklesol v porovnaní s predpandemickou situáciou, tento trend bol pozorovateľný najmä v Taliansku, ktoré patrilo

ku krajinám s najprísnejšími pravidlami, ľudia boli často nútení nedobrovoľne migrovať kvôli striktným pandemickým opatreniam. Zasiahli opatrenia aj študentov? Z nášho výskumu vyplýva, že študenti boli a v súčasnosti stále sú ovplyvňovaní pandemickými opatreniami v negatívnom slova zmysle. Kvôli mnohým nariadeniam boli študenti dohnaní do „päťových situácií“, kde si museli vybrať, či skončia štúdium, či pôjdu pracovať alebo sa vrátia naspäť domov. Tento fenomén je pozorovateľný hlavne na základe rušenia brigádnických pracovných pozícií vhodných pre zahraničných študentov. Na základe nami zostaveného dotazníku sme dospeli k záveru, že konflikt na Ukrajine môže len čiastočne ovplyvniť a zjednodušiť dopady pandémie na migráciu. V dnešnej spoločnosti však stále existujú bariéry v integrácii utečencov a odpovede z nášho dotazníka naznačujú určitú zmenu sentimentu domácich obyvateľov voči tejto otázke.

Na záver našej práce by sme chceli poukázať, že významným prínosom problematiky migrácie by bola väčšia informovanosť bežného obyvateľstva o danej problematike pracovnej migrácie, podporiť publikáciu odborných publikácií v značne výraznejšom množstve, ktoré by sa zameriavali prioritne na tento problém. Na zlepšenie asimilácie migrantov do pre nich cudzej kultúry, by sme odporúčali, poskytovať možnosť asimilačných kurzov a jazykových kurzov, za účelom eliminovať negatívne dôsledky kultúrneho šoku cudzincov. Mali by sme sa viac zaoberať tým ako vieme týmto ľuďom pomôcť, aby sa vedeli efektívne zapojiť do nášho sociálneho systému. Migranti opúšťajú svoje krajiny z rôznych dôvodov. Utekajú pred vojnou, nasledujú vidinu lepšieho života, kvalitnejšieho vzdelania či pracovné príležitosti, či sociálne istoty.

Na základe našej analýzy sme dospeli k názoru, že migrácii nie je venovaná dostatočná pozornosť, ktorú si zaslúži a všeobecný rozhľad o tejto tematike je menej ako dostačujúci.

Zoznam použitej literatúry

KORKUT, Umut a kol. The discourses and politics of migration in Europe. London: Palgrave MacMillan, 2013. 452 s. ISBN 9781137310903.

WEINAR, Agnieszka a kol. The Routledge handbook of the politics of migration in Europe. New York: Routledge, 2019. 490 s. ISBN 9780367580612.

ALYASRY, Hamid a kol. Migrácia ako emócia: Multikultúrna zbierka esejí, aj o „nás“. prvé vydanie. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2009. 110 s. ISBN 978-80-89008-34-6.

GRMANOVÁ, Eva-KOSTKOVÁ, Júlia-ŠKROVÁNKOVÁ, Katarína. Demografické zmeny a ich vplyv na trh práce. Trenčín: Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2018. 104 s. ISBN 978-80-8075-833-2.

BOLEČEKOVÁ, Martina. Bezpečnostné aspekty medzinárodnej migrácie: implikácie pre Slovenskú republiku. Banská Bystrica: Belanium. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici, 2019. 103 s. ISBN 978-80-557-1591-9.

HLINČÍKOVÁ, Miroslava-MESEŽNIKOV, Grigorij. Otvorená krajina alebo nedobytná pevnosť? Slovensko, migranti a utečenci. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2016. 154 s. ISBN 978-80-89345-60-1. Praha: Heinrich-Böll-Stiftung, 2016. 154 s. ISBN 978-80-906270-4-8.

KRIGLEROVÁ GALLOVÁ, Elena - VYLITOVÁ-Romana. Migranti. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2007. 217 s. ISBN 80-89008-21-6. Dostupné na: https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2010-07/doc1_15062_534280747.pdf)

Človek v ohrození, no. (elektronický zdroj). Bratislava, 2020, dostupné online na: <https://clovekvohrozeni.sk/migracia-for-dummies-alebo-vsetko-co-by-ste-mali-o-nej-vediet/>)

ROSENBERG, Matt. faktory push-pull: Eferit, 2022, dostupné na: <https://sk.eferit.com/factory-push-pull/>

LETAVAJOVÁ, Silvia. Reflexia cudzincov, migrantov a utečencov v slovenskej spoločnosti. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2020. 40 s. ISBN 978-80-558-1536-7.

BAKOŠOVÁ, Andrea. Pracovná migrácia z tretích krajín a jej vplyv na trh práce v SR 1.:Operačný program Ľudské zdroje, 2019. 459 s. ITMS 312031V749, dostupné na: https://www.ia.gov.sk/data/files/np_PKSD/Analzy/Stat/Pracovna_migracia_z_tretich_krajिन_a_jej_vplyv_na_trh_prace_v_SR_I._NP_PKSD.pdf

DIVINSKÝ, Boris. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike: stav, trendy, spoločenské súvislosti. Bratislava: nadácia Friedrich Ebert Stigtung, Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o., 2005. 216 s. ISBN 80-89149-04-9.

Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/uvodna-stranka/informacie-cudzincov/dokumenty/migracna-politika-slovenskej-republiky-vyhľadom-do-roku-2025-nove-znenie-vlastnymat.pdf>

DIVINSKÝ, Boris. Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004 – 2008). Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2009. 117 s. ISBN 978-80-970274-2-1.

BARGEROVÁ, Zuzana-DIVINSKÝ, Boris. INTEGRÁCIA MIGRANTOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE: Výzvy a odporúčania pre tvorcov politik. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2008. 154 s. ISBN 978-80-970012-4-7.

HLINČÍKOVÁ, Miro. Otvorená krajina alebo nedobytná pevnosť? Slovensko, migranti a utečenci. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2016. 154 s. ISBN 978-80-89345-60-1. Praha: Heinrich-Böll-Stiftung, 2016. 154 s. ISBN 978-80-906270-4-8.

European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, 2021 dostupné na: https://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid/forced-displacement-refugees-asylum-seekers-and-internally-displaced-people-idps_sk

Európska rada, Rada Európskej únie, 2022 dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2022/03/04/ukraine-council-introduces-temporary-protection-for-persons-fleeing-the-war/>

FRKÁŇOVÁ, Andrea. Stanovenie nedostatku pracovných síl a potrieb pracovnej migrácie z tretích krajín v Slovenskej republike. Bratislava: Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), 2015. 66 s. ISBN 978-80-89506-65-1.

JELEŇOVÁ, Iveta. Interkultúrne interakcie a migrácia: vybrané aspekty problematiky. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. 106 s. ISBN 978-80-8152-555-1.

HUDCOVSKÝ, Martin a kol. Kontradikcie vo vývoji zamestnanosti v SR: na pozadí demografických a štrukturálnych zmien. Bratislava: Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied, 2020. 139 s. ISBN 978-80-7144-316-2.

FILADELFIOVÁ, Jarmila-SEKULOVÁ, Martina. Migrantky medzi nami: rodinné a rodové aspekty integrácie. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2009. 133 s. ISBN 978-80-89345-25-0.

Dostupné online na: https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/zamestnavanie-cudzincov/zoznam-zamestnani-s-nedostatkom-pracovnej-sily.html?page_id=806803

Dostupné online na: <https://iom.sk/sk/iom/o-iom.html>